

**Міністерство юстиції України
Академія Державної пенітенціарної служби**

Кафедра кримінального, кримінально-виконавчого права та кримінології

ДИПЛОМНА РОБОТА МАГІСТРА

ОБМЕЖУВАЛЬНІ ЗАХОДИ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ

Виконав:

студент 6 курсу, 361 групи,
Буняк Олександр Юрійович

_____
(підпис)

Науковий керівник:

доцент кафедри кримінального, кримінально-
виконавчого права та кримінології, кандидат
юридичних наук

Звенигородський Олександр Михайлович

_____
(підпис)

Нормоконтролер:

викладач кафедри теорії держави та права,
конституційного права

Шляхтур Наталія Ігорівна

_____
(підпис)

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ **Оцінка ECTS** _____

Робота допущена до захисту в ЕК

«___» _____ 20__ року, протокол № _____

Засідання кафедри кримінального,
кримінально-виконавчого права та
кримінології

Чернігів, 2021

АНОТАЦІЯ

Буняк О. Ю. «Обмежувальні заходи в кримінальному праві».
Академія Державної пенітенціарної служби. Чернігів, 2021 р.

Зміст анотації. У дипломній роботі проаналізовано сучасні зміни та одним з найбільш перспективніших напрямків реформування відбуваються в національному законодавстві з доповненням в загальній частині кримінального кодекса України розділом XIII-1 «Обмежувальні заходи», а також збільшення частоти викликів за ст. 126-1 за період 2020 р. потребує в її вивченні і в дослідженні, перш за все її правову природу обмежувальних заходів, а також визначення домашнього насилля.

Мета і задачі дослідження полягають в досконалому вивченні природи обмежувальних заходів і домашньому насиллю, а також методами боротьби, запровадженням новими шляхами вдосконалення національного законодавства.

Об'єкт і предмет дослідження є кримінально-правові відносини, що складаються з приводу застосування обмежувальних заходів до осіб, що вчинили кримінальні правопорушення, пов'язані з домашнім насильством, а також обмежувальні заходи як один із виду інституту заходів кримінально-правового характеру.

Наукова новизна отриманих результатів характеризується обранням даної теми та її дослідженням сформованими пропозиціями та шляхами її вдосконалення в кримінальне законодавство в частині домашнього насильства, а також запобіжних заходів до винних в скоєнні даного кримінального правопорушення та запропоновані зміни до ст. 126-1 КК України, а саме збільшення терміну ув'язнення винного.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості їх застосування: 1) у науково-дослідницькій діяльності для подальшого дослідження питань обмежувальних заходів в кримінальному праві; 2) теоретичний та емпіричний матеріал може використовуватися у навчальному

процесі для підготовки лекцій, семінарських та практичних занять у навчальних закладах з фахових дисциплін

Короткий виклад змісту: У першому розділі дається методологічне визначення обмежувальних заходів кримінально-правового характеру та суть домашнього насильства як об'єкта державної кримінально-правової політики. У другому розділі розкривається кримінально-правова характеристика щодо осіб які вчинили домашнє насильство за кримінальним законодавством України. У третьому розділі зазначаються засади призначення та проблематика обмежувальних заходів щодо осіб які вчинили домашнє насильство, і шляхи вдосконалення національного законодавства.

Робота складається із вступу, трьох розділів (котрі об'єднують 10 підрозділів), висновків, списку використаних джерел та додатків.

Ключові слова: кримінальне законодавство, обмежувальні заходи, домашнє насильство, кримінально-правові заходи, заходи безпеки.

Список публікацій слухача (студента) за темою роботи:

Буняк О. Ю., Звенигородський О. М. Відповідальність у сфері запобігання та протидії домашньому насильству в Україні. *Пріоритетні напрямки розвитку правової системи України: матеріали наук.-практ. конф.* (Львів 29-30 січня 2021 р.). Львів, 2021.

Буняк О. Ю. Історичний правовий аналіз законодавства про кримінально правові заходи регулювання на домашнє насильство в Україні. *The I International Science Conference on Multidisciplinary Research*, (Berlin січень 19 – 21, 2021 р.). Berlin, 2021. С. 222-225.

З М І С Т

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ОБМЕЖУВАЛЬНІ ЗАХОДИ ЯК СКЛАДОВА ІНСТИТУТУ ЗАХОДІВ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ХАРАКТЕРУ.....	9
1.1. Домашнє насильство як об'єкт державної кримінально-правової політики та кримінально-правового захисту в Україні.....	9
1.2. Сутність, ознаки та значення обмежувальних заходів у доктрині кримінального права та системі заходів кримінально-правового характеру України.....	16
1.3. Історико-правовий аналіз законодавства про кримінально-правові заходи реагування на домашнє насильство в Україні.....	21
РОЗДІЛ 2. КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ОБМЕЖУВАЛЬНИХ ЗАХОДІВ, ЩОДО ОСІБ, ЯКІ ВЧИНИЛИ ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО ЗА КРИМІНАЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ.....	29
2.1. Поняття обмежувальних заходів, що застосовуються до засуджених у вчиненні домашнього насильства.....	29
2.2. Види та зміст обмежувальних заходів щодо осіб, які вчинили домашнє насильство.....	34
2.3. Підстави та умови застосування обмежувальних заходів щодо осіб, які вчинили домашнє насильство.....	37
2.4. Суб'єкти, до яких застосовуються обмежувальні заходи та відповідальність за їх невиконання.....	45
РОЗДІЛ 3. ЗАСАДИ ПРИЗНАЧЕННЯ ТА ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯМ ОБМЕЖУВАЛЬНИХ ЗАХОДІВ, ЩОДО ОСІБ, ЯКІ ВЧИНИЛИ ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО.....	50
3.1. Загальні та спеціальні засади призначення обмежувальних заходів щодо осіб, які вчинили домашнє насильство.....	50

3.2. Актуальні питання імплементації рішень Європейського суду з прав людини у справах пов'язаних з домашнім насильством у судову практику України.....	58
3.3. Шляхи вдосконалення законодавчого забезпечення застосування обмежувальних заходів щодо осіб, які вчинили домашнє насильство.....	61
ВИСНОВКИ.....	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	72
ДОДАТКИ.....	81

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ЗУ	Закон України
КУпАП	Кодекс України про адміністративні правопорушення
КК	Кримінальний кодекс України
ЦВК	Центральна виборча комісія
РНК	Рада народних комісарів
СРСР	Союз Радянських Соціалістичних Республік
ООН	Організація Об'єднаних Націй
КПК	Кримінальний процесуальний кодекс України
СК	Сімейний кодекс України
ЗМІ	Засоби масової інформації
ЦПК	Цивільно процесуальний кодекс України
МВС	Міністерство внутрішніх справ України
ЄС	Європейський суд
ЄСПЛ	Європейський суд з справ людини
нмдг	неоподатковуваний мінімум доходів громадян
р.	рік
та ін.	та інше
ст.	стаття
ч.	частина
п.	пункт

ВСТУП

Актуальність теми (обґрунтування вибору теми дослідження)
обумовлена ганебним явищем у суспільстві - насильством в сім'ї, що, не дивлячись на досягнення цивілізації та спрямування держав на забезпечення гендерної рівності, продовжує негативно впливати на моральний стан суспільства, порушувати права людини, збільшувати кількість латентної злочинності.

Україна, як і інші соціально-правові демократичні сучасні розвинені держави взяла на себе зобов'язання щодо забезпечення прав людини та громадянина, і в тому числі - гендерної рівності, що часто порушується внаслідок вчинення домашнього насильства.

Як свідчить практика, насильство залишається одним з найпоширеніших видів порушення прав людини, від якого, в переважній більшості, страждають найбільш уразливі категорії осіб (жінки, діти, батьки похилого віку).

У зв'язку з тим, що проблема насильства в сім'ї й на теперішній час є поширеною в сучасному світі та з огляду на зміни в КУпАП, КК, прийняттям Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» - узагальнення практики застосування судами заходів кримінально-правового характеру (обмежувальних заходів) щодо осіб, що вчинили домашнє насильство є актуальним.

В Україні статистику стосовно фактів вчинення насильства у сім'ї збирає і поширює МВС, однак, як зазначається у матеріалах Міжнародного жіночого правозахисного центру «Ла Страда Україна» явище насильства в сім'ї має високий ступінь латентності. Усталені традиції та стереотипи щодо насильства в сім'ї, як справи закритої, сімейної, яка не підлягає винесенню у сферу публічного обговорення та реагування перешкоджають потерпілим від насильства (перш за все жінкам), скаржитися до поліції. Таким чином більшість випадків насильства залишається незафіксованими. Дані різних досліджень та соціологічних оцінок показує, що лише у 10-20 відсотках випадків потерпілі звертаються до

правоохоронних органів», однак починаючи з 2018-2019 року ці дані збільшилися до 50 відсотків у зв'язку з криміналізацією діяння. За останні роки було відкрито до трьохсот кримінальних проваджень за ст. 126-1 КК і з них вже винесено 120 вироків суду.

Аналіз статистичних даних свідчить, що у 2016-2020 роках потерпілими, майже у всіх випадках, були жінки: дружини, матері, співмешканки, іноді дочки співмешканок. Такий гендерний аспект насильства зумовлений існуванням ще старого уявлення про соціальну роль жінки: або вона залежна від чоловіка фінансово, або бажає «зберегти сім'ю» заради дітей та статусу заміжньої.

Тож домашнє насильство є тим кримінальним правопорушенням, яке можна вважати таким, що направлене на руйнування суспільства, бо воно шкодить сім'ї обвинуваченого, а сім'я своєю чергою є першоджерелом виникнення суспільства.

Таким чином, розуміння кримінально-правової характеристики домашнього насильства та заходів що застосовуються до осіб, що їх вчинили є дуже важливою складовою для розуміння суспільної небезпечності цього явища.

Аналіз публікацій за тематикою дослідження. Відповідний вклад у дослідження даної здійснили у своїх публікаціях такі вчені, як А. В. Басов, А. Б. Блага, А. О. Галай, В. О. Галай, Л. О. Головка, А. В. Гусєв, О. О. Дудоров, В. К. Дуюнов, М. В. Євсюкова, Жук, О. М. Звенигородський, О. В. Козаченко, Д. Є. Крикливець, М. І. Мельник, Т. В. Міхайліна, А. В. Мірошниченко, Ф. К. Набіуллін, В. О. Навроцький, Л. Г. Остапчук, А. М. Сенаторов, В. К. Сидоренко, М. О. Тучак, М. І. Хавронюк, Г. О. Христова, А. М. Ященко та інші.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами (кафедральними темами). Дослідження виконано на кафедрі кримінального, кримінально-виконавчого права та кримінології Академії Державної пенітенціарної служби. Тема дипломної роботи відповідає темі наукових досліджень кафедри кримінального, кримінально-виконавчого права та кримінології Академії Державної пенітенціарної служби на 2017–2021 роки «Права і свободи людини і громадянина та їх захист кримінально-правовими,

кримінально-виконавчими засобами й системою заходів запобігання злочинам» (державний реєстраційний номер 0117u007206).

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження полягає в отриманні наукового результату дослідження обмежувальних заходів як елементу інституту кримінально-правових заходів з точки зору встановлення їх сутності, поняття, ознак, видів, особливостей застосування у практиці здійснення судочинства.

Згідно з метою дослідження нами поставлені такі завдання:

- розкрити сутність і місце обмежувальних заходів в системі кримінально-правових заходів, а також їхнє кримінально-правове значення у застосуванні проти домашнього насильства;

- сформулювати поняття та класифікувати обмежувальні заходи;

- здійснити аналіз генези та розвитку кримінального законодавства щодо заходів реагування на домашнє насильство;

- дати кримінально-правову характеристику обмежувальним заходам;

- встановити підстави та умови для застосування обмежувальних заходів;

- визначити суб'єкти, щодо яких застосовуються обмежувальні заходи;

- розглянути актуальні питання імплементації рішень Європейського суду у практику призначення обмежувальних заходів у практиці здійснення правосуддя в Україні;

- запропонувати шляхи вдосконалення кримінального законодавства України по застосуванню обмежувальних заходів.

Об'єктом дослідження є кримінально-правові відносини, що складаються з приводу застосування обмежувальних заходів до осіб, що вчинили кримінальні правопорушення, пов'язані з домашнім насильством.

Предметом дослідження є обмежувальні заходи як вид інституту заходів кримінально-правового характеру.

Методи дослідження застосовано відповідно до поставленої мети. Зокрема, в написанні даної магістерської роботи використовувались сукупність загальнонаукових та спеціальних методів пізнання, що дозволяють сформулювати

основні положення щодо домашнього насильства як кримінального правопорушення, а також призначення запобіжних заходів щодо осіб, які його вчинили. Це відповідно: *порівняльно-правовий метод* – що застосовано при зіставленні норм КК України, а також норм міжнародного права (підрозділи 1.3; 3.2); *історико-правовий метод* – дозволив дослідити розвиток домашнього насильства в Україні (підрозділи 1.2; 1.3; 2.1; 3.2; 3.3); *юридико-технічний метод* – використовувався при визначенні окремих ознак кримінальних правопорушень, що пов'язані з домашнім насильством (підрозділи 1.1-2.1; 3.1); *метод правового моделювання* – використовувався при розробці пропозицій щодо удосконалення кримінального законодавства (підрозділи 3.2; 3.3); *статистичний метод* – допоміг при дослідженні статистичних даних (підрозділи 1.1; 1.3; 3.2; 3.3).

Емпірична база дослідження полягає в відомостях періоду з 2019 по 2020 рік, що представлені Міністерством соціальної політики України відносно кримінальних правопорушень, що були вчинені вдома над своїми близькими або рідними - тобто домашнього насилля; дані судових реєстрів України щодо заходів, які було призначено до правопорушників, що вчинили домашнє насильство, судами України.

Наукова новизна отриманих результатів характеризується обранням даної теми та її дослідженням сформованими пропозиціями та шляхами її вдосконалення в кримінальне законодавство в частині домашнього насильства, а також запобіжних заходів до винних в скоєнні даного кримінального правопорушення.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості їх застосування:

- у науково-дослідницькій діяльності для подальшого дослідження питань обмежувальних заходів в кримінальному праві;
- теоретичний та емпіричний матеріал може використовуватися у навчальному процесі для підготовки лекцій, семінарських та практичних занять у навчальних закладах з фахових дисциплін.

Апробація матеріалів дипломної роботи магістра. Основні положення дипломної роботи магістранта доповідались та обговорювались під час проведення міжнародної науково-практичної конференції «Пріоритетні напрямки розвитку правової системи України» 29-30 січня 2021 року (м. Львів) на тему: «Відповідальність у сфері запобігання та протидії домашньому насильству в Україні».

Буняк О. Ю. Історичний правовий аналіз законодавства про кримінально правові заходи регулювання на домашнє насильство в Україні. *The I International Science Conference on Multidisciplinary Research*, (Berlin січень 19 – 21, 2021 р.). Berlin, 2021. С. 222-225.

Структура та обсяг дипломної роботи магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаної літератури. Повний обсяг магістерської роботи становить 81 сторінки, з них обсяг основного тексту – 71 сторінок. Список використаних джерел налічує 72 найменування.

РОЗДІЛ 1

ОБМЕЖУВАЛЬНІ ЗАХОДИ ЯК СКЛАДОВА ІНСТИТУТУ ЗАХОДІВ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ХАРАКТЕРУ

1.1. Домашнє насильство як об'єкт державної кримінально-правової політики та кримінально-правового захисту в Україні

Важливою подією в історії кримінального законодавства стало прийняття Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» [1] від 06.12.2019 р. № 2227-VIII, що набрав чинності у 2019 р.

Зазначеним законом передбачено, зокрема, введення до кримінального законодавства низки новел, що позначаються на регулюванні найконсервативніших суспільних відносин у сімейній сфері та сфері статевого життя. Як практикам, так і науковцям потрібно ще осмислити введення до КК нових норм, передбачених статтями 126-1 «Домашнє насильство» та 151-2 «Примушування до шлюбу» [2], розширення меж криміналізації статевих правопорушень, запровадження обмежувальних заходів, що застосовуються до осіб, які вчинили домашнє насильство, та ін. Наскільки такі зміни були доцільними, та як вони позначаються на забезпеченні охорони прав і свобод громадян покаже лише час.

За визначенням ст. 126-1 КК, домашнє насильство – це дії або бездіяльність фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає

(проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь.

«Якщо раніше домашнім насильством вважались інциденти у подружжі, то тепер розширюється коло осіб. До нього тепер відносять колишнього чоловіка/дружину, цивільні шлюби (спільне проживання без реєстрації). Розширене коло осіб, яких визнають кривдниками: прийомні батьки, особи, які спільно проживають чи проживали в одній родині, рідні брати, сестри, опікуни й інші родичі – дядько, тітка, племінниці, двоюрідні брати, сестри, двоюрідні дідуся та бабусі», – зазначає О. Дунебабіна [3].

На сьогодні в законі України про кримінальну відповідальність використовується модель що передбачає як окремий склад правопорушення домашнє насильство у ст. 126-1 КК та окремі класифікуючі ознаки певних складів правопорушень ч. 2 ст. 153, ч. 2 ст. 152 КК тобто «вчинення щодо подружжя чи колишнього подружжя чи іншою особою з якою знаходилися чи знаходиться в сімейних чи близьких відносинах».

Окрім зазначеного у відповідності з п. 6-1 ч. 1 ст. 67 КК введена і нова обставина, яка обтяжує покарання, зокрема вчинення щодо подружжя чи іншої особи з якою кривдник знаходиться чи знаходився в відносинах». Однак вказана модель хоч й досить добре спрямована, але має певні вади.

Варто підкреслити, що може скластись хибне уявлення про те, що всі випадки домашнього насильства мають охоплюватися складом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 126-1 КК, однак у законі про кримінальну відповідальність є інші різновиди домашнього насильства, що криміналізовані в окремих складах кримінальних правопорушень.

Як зазначають О. І. Харитонова та І. А. Тітко [4, с. 214], український законодавець утворив варіативну (плюральну) модель реагування на домашнє насильство, зокрема:

- 1) сконструював у КК ст. 126-1 «Домашнє насильство»;
- 2) в деяких складах кримінальних правопорушень передбачив кваліфікуючу ознаку «вчинення дій щодо подружжя чи колишнього подружжя

або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах»;

3) передбачив у ст. 67 КК обтяжуючу обставину «вчинення дій щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах» (п. 6-1 ч. 1 ст. 67 КК) та розширив зміст п. 6 ч. 1 ст. 67 КК фразою «вчинення таких дій у присутності дитини»;

4) утворив інститут обмежувальних заходів для осіб, що вчинили домашнє насильство (ст. 91-1 КК України);

5) передбачив у ст. 76 КК «Обов'язки, які покладає суд на особу, звільнену від відбування покарання з випробуванням» можливість застосування до таких осіб, що засуджені за проступок, пов'язані з домашнім насильством, обмежень і заборон, передбачених у ст. 91-1 КК;

б) сконструював ст. 390-1 КК «Невиконання обмежувальних заходів, або обмежувальних приписів, або не проходження програми для кривдників».

З зазначеного випливає, що зміст поняття «правопорушення, пов'язане з домашнім насильством» значно ширший, ніж суто «домашнє насильство» як склад правопорушення, передбачений ст. 126-1 КК.

Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (далі - Стамбульська конвенція) не потребувала криміналізації домашнього насильства як виду окремого правопорушення. В Стамбульській конвенції в ст. 33-41 зазначалось, що сторона вживає необхідні для законодавчих або інших заходів для криміналізації різних проявів домашнього насильства, а саме: переслідування (ст. 34), психічного насильства (ст. 33), сексуального насильства, у тому числі зґвалтування (ст. 36), фізичного насильства (ст. 35), каліцтва жіночих геніталій (ст. 38), примусового шлюбу (ст. 37), примусового аборту та примусової стерилізації (ст. 39), пособництва або підбурювання та замаху (ст. 41), сексуального домагання (ст. 40) [5, с. 27].

Проблемним питанням залишається встановлення того, які факти домашнього насильства слід кваліфікувати тільки за ст. 126-1 КК а в яких випадках необхідно додатково кваліфікування й за іншими статтями КК.

За відповідними критеріями слід розмежовувати домашнє насильство не тільки як кримінальне, але й як адміністративне правопорушення.

Так, ст. 173-2 КУпАП, за вчинення сімейного насильства, чи невиконання захисного припису або не проходження корекційної програми, передбачає накладення на винну особу штраф від 10 до 20 нмдг, або громадські роботи на строк від 30-40 годин, або адміністративний арешт на строк до 7 діб. Якщо дана особа вчинює повторно дане правопорушення, тоді санкції даної статті тягнуть за собою штраф в розмірі 20-40 нмдг, громадські роботи від 40-60 годин або адміністративний арешт на 45 діб [6].

На жаль, в більшості випадків до правопорушника застосовується лише стягнення у вигляді штрафу, що призводить до повторних правопорушень у виді домашнього насильства, адже сплата штрафу здійснюється з коштів сімейного бюджету, а насильство трапляється в більшості сім'ях зі складними матеріальними проблемами.

Основними та безпосередніми об'єктами домашнього насильства є суспільні відносини щодо кримінально-правової охорони психологічного та фізичного здоров'я одного з подружжя, з якою кривдник знаходиться у відносинах. І ще одним факультативом об'єкта даного правопорушення є право власності, честь і гідність, воля, особи, близькі чи сімейні відносини тощо. Але аналізуючи диспозиції цієї статті, а саме передбачені в ній суспільно небезпечних дій, яка свідчить нам про те, що основним об'єктом даного правопорушення не обмежується тільки його здоров'ям.

У преамбулі Статуту Всесвітньої організації охорони здоров'я, а також ст. 3 Основ законодавства України про охорону здоров'я закріплено дефініцію поняття «здоров'я», згідно з якою це стан фізичного, душевного і соціального добробуту, а не тільки відсутність хвороби або фізичних дефектів [7].

За відсутності визначення здоров'я як об'єкта відповідної групи правопорушень ознака складу правопорушення є досить незрозумілою. Тому, розглядаючи поняття здоров'я, слід розуміти, що:

1) під захистом перебувають чітко визначені в законі, або які безпосередньо впливають зі змісту кримінально-правової норми, поняття здоров'я людини. Під цим можна розуміти органи та їх функції, працездатність, психічне здоров'я, відсутність фізичного болю – у ст. 126 та 125 КК, та вагітність – у ст. 121 КК;

2) під кримінально-правовою охороною є не саме здоров'я як «ідеальний» стан, що характеризує собою безперервне функціонування всіх систем організму, – КК передбачає відповідальність за протиправні дії, що призводять до погіршення здоров'я людини.

Слід розуміти що під кримінально-правовою охороною в ст. 126-1 КК є такі аспекти здоров'я людини як працездатність, психічне здоров'я або відсутність фізичного болю, чи розладів.

При розгляді власне поняття «здоров'я», то потрібно виокремити такі три аспекти:

- 1) біологічний;
- 2) соціальний;
- 3) психологічний.

Біологічний рівень характеризується нормальним функціонуванням всіх рівнів організму та безперервною його підтримкою.

Соціальним аспектом є розуміння здоров'я як соціальної цінності для соціалізації особистості, для її «обростання» суспільними відносинами, і нормальної життєдіяльності в суспільстві.

Психологічний аспект пов'язаний з психічними особливостями та можливостями подолати хворобу. До психічного здоров'я можна віднести індивідуальні особливості кожної людини, її психічні процеси і властивості. Психічне здоров'я кожної людини складається з потреб, інтересів, мотивів, а також пов'язане з особливостями мислення, характеру, здібностями.

Досить багато дослідників зазначають, що об'єктом правопорушення, передбаченого ст. 126-1 КК є здоров'я і психологічний стан людини. Але якщо виходити з позиції, що здоров'я складається з біологічного, психологічного і соціального аспектів, то слід вважати, що здоров'я людини, переважно, залежить від його психологічного аспекту. Ще одним факультативним об'єктом є воля, честь і гідність особи, а також право власності [8].

Так, психологічне насильство включає словесні образи, погрози, у тому числі відносно третіх осіб, приниження, переслідування, залякування, інші діяння, спрямовані на обмеження волевиявлення особи, контроль у репродуктивній сфері, якщо такі дії або бездіяльність викликані у постраждалої особи побоювання за свою безпеку чи безпеку третіх осіб, спричинили емоційну невпевненість, нездатність захистити себе або завдати шкоди психічному здоров'ю особи. Зазначений вид насильства може порушувати такі права, як правова рівність у гідності та правах, право на повагу до гідності, таємницю листування, телефонних розмов, кореспонденції, право на свободу слова тощо [9, с. 111].

Фізичне насильство є формою домашнього насильства, що включає ляпас, стусани, штовхання, щипання, шмагання, кусання, а також незаконне позбавлення волі, нанесення побоїв, мордування, заподіяння тілесних ушкоджень різного ступенів тяжкості, залишення у небезпеці, ненадання допомоги особі, яка перебуває у небезпечному для життя стані, заподіяння смерті, вчинення других правопорушень насильницького характеру. Воно вважається одним із найтяжчих видів насильства, це пояснюється тим, що дії кривдника посягають безпосередньо на життя і здоров'я, недоторканість та безпека особи, які, згідно зі ст. 3 Конституції України [10, с. 167], визнаються найвищою соціальною цінністю .

Фізичним насильством у сім'ї можуть порушуватись також і особисті права членів сім'ї, такі як право на вільний розвиток своєї особистості, право на життя, свободу та особисту недоторканність.

Економічне насильство включає умисне позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна, коштів чи документів або можливості користуватись ними, залишенню без догляду чи піклування, перешкоджання в отриманні необхідних послуг з лікування чи реабілітації, заборони працювати, примушування до праці, заборони навчатися та інші правопорушення економічного характеру.

Економічне насильство у сім'ї виражається у своєрідному економічному тиску. До нього слід віднести й інші види позбавлення або обмеження трудових й майнових прав. Наприклад, заборона здійснювати оплачувану діяльність при наявності бажання та працездатності, позбавлення або обмеження у можливості користуватися і розпоряджатися грошима, отриманими у результаті здійснення діяльності, або бюджетом сім'ї тощо.

Узагальнюючи викладене, необхідно зазначити, що криміналізація домашнього насильства в Україні безперечно було необхідним нововведенням, адже ці норми передбачають відповідальність за жорстокі правопорушення – тобто протиправні діяння вчинювані до близьких осіб. Перевага такого кроку законодавця стала забезпеченням здійснення превентивних та обмежувальних заходів відносно винних у домашньому насильстві осіб, викорінення економічного тиску у відносинах між партнерами, захист дітей, постраждалих від таких правопорушень. Разом з тим, домашнє насильство потребує деталізації, тлумачення та пошуку відповідей на питання відносно потерпілого, а саме особи, з якою винний перебуває у «наближених до сімейних відносинах», наслідків, заподіюваних цією протиправністю, співвідношення зі статтею, що передбачує відповідальність за сексуальне насильство, яке по суті є складовою домашнього, співучасті тощо. Попри широке коло питань, що досі залишаються відкритими, сама криміналізація домашнього насильства вже є вагомим кроком до формування у суспільстві нетерпимості до насильницької моделі поведінки у стосунках, запобігання дискримінації за статевою ознакою та захисту дитинства від негативного впливу кримінальних правопорушень [11, с. 77].

1.2 Сутність, ознаки та значення обмежувальних заходів у доктрині кримінального права та системі заходів кримінально-правового характеру України

Зміни, яким був підданий кримінальний закон протягом останніх п'яти років, дозволяють виокремити окремий напрям сучасної української кримінально-правової політики, орієнтованої на підвищення ефективності здійснення кримінально-правового впливу. Таким напрямом слід визнати застосування поряд із традиційними заходами кримінально-правового впливу, яким притаманні ознаки кримінальної відповідальності, так званих інших кримінально-правових заходів [12, с. 98].

Останні, у поєднанні з традиційними формами реалізації кримінальної відповідальності при збереженні загального курсу на гуманізацію кримінально-правового впливу (даний курс сприймається як безальтернативний шлях щодо подолання наслідків радянського кримінального права, який будувався на марксистській філософії та класових засадах правового регулювання та розбудови кримінального права нового зразка, здатного забезпечити належну кримінально-правовому охорону громадянського суспільства та ефективне функціонування соціальної держави), здатні забезпечити ефективне регулювання суспільних відносин, що виникли у зв'язку з вчиненням кримінального правопорушення.

Ще одним кроком у напрямку створення ефективної системи різноманітних кримінально-правових заходів, застосування яких здатне забезпечити «точковий» вплив, що здатний враховувати інтереси людини, суспільства і держави, є доповнення чинного кримінального закону розділом XIII-І «Обмежувальні заходи». При цьому загальний висновок щодо позитивності нормативного закріплення кримінально-правових заходів, які можуть застосовуватися додатково до заходів кримінальної відповідальності, повинен базуватися на змістових ознаках та властивостях обмежувальних заходів [13, с. 12].

При аналізі будь-якого кримінально-правового заходу найбільш науково вивіреном слід вважати підхід, відповідно до якого дефініція правового поняття охоплює всі його основні змістові ознаки. Тому, в першу чергу, доцільно виокремити основні ознаки обмежувальних заходів.

По-перше, поза всяким сумнівом (з урахуванням юридичної природи, назви, нормативного розміщення та багатьох інших аргументів) обмежувальні заходи є особливим видом кримінально-правових заходів. Вказана ознака дозволяє зробити висновок, що обмежувальні заходи є системою прийомів і способів здійснення кримінально-правового впливу, де прийоми регулювання суспільних відносин мають унікальний характер, який залежить від виду кримінально-правового заходу, а способи є загальними, оскільки поєднують примус та заохочення [14, с. 58].

По-друге, обмежувальні заходи є одним із видів примусових кримінально-правових заходів, перелік яких передбачено ст. 91-1 КК України. І хоча законодавець зазначає, що застосування одного або декількох обмежувальних заходів пов'язується з покладенням на особу певних обов'язків, таких як: заборона перебувати в місці спільного проживання з особою, яка постраждала від домашнього насильства; обмеження спілкування з дитиною у разі, якщо домашнє насильство вчинено стосовно дитини або у її присутності; заборона наближатися на визначену відстань до місця, де особа, яка постраждала від домашнього насильства, може постійно чи тимчасово проживати, тимчасово чи систематично перебувати у зв'язку з роботою, навчанням, лікуванням чи з інших причин; заборона листування, телефонних переговорів з особою, яка постраждала від домашнього насильства, інших контактів через засоби зв'язку чи електронних комунікацій особисто або через третіх осіб; направлення для проходження програми для кривдників або пробаційної програми, однак змістовно вказані обов'язки слід вважати окремими видами обмежувальних заходів кримінально-правового впливу, кожному з яких притаманні всі ознаки та властивості кримінально-правового заходу [15].

По-третє, обмежувальні заходи застосовуються у випадку вчинення повнолітньою особою кримінального правопорушення, пов'язаного з домашнім насильством. Відповідно до положень Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07.12.2017 під домашнім насильством слід розуміти дію або бездіяльність, пов'язану із вчиненням фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства в сім'ї, у межах місця проживання родичів, теперішнього або колишнього подружжя, осіб, які не мають офіційних шлюбних або родинних відносин, або погрози вчинення таких дій [16, с. 23].

По-четверте, обмежувальні заходи належать до додаткових кримінально-правових заходів. При цьому слід враховувати, що вони є додатковими як при застосуванні примусових кримінально-правових заходів у виді покарання (за виключенням позбавлення волі), так і заохочувальних кримінально-правових заходів у виді звільнення від кримінальної відповідальності або від покарання та його відбування.

По-п'яте, досліджуваний вид кримінально-правових заходів має строковий характер. Законом визначається, що з урахуванням інтересів потерпілого строк застосування одного або декількох обмежувальних заходів одночасно визначається в межах від 1 до 3 місяців, з можливістю його продовження, але на строк не більше 12 місяців.

По-шосте, обмежувальні заходи призначаються виключно в судовому порядку.

На підставі виділених змістових ознак обмежувальних заходів можна зробити висновок, що під ними слід розуміти передбачені кримінальним законом примусові кримінально-правові заходи, які мають додатковий до покарання (крім позбавлення волі) та інших заохочувальних заходів впливу, та строковий характер, що призначаються судом у випадку вчинення повнолітньою особою кримінального правопорушення, пов'язаного з домашнім (фізичним, сексуальним, психологічним або економічним) насильством або загрозою його застосування [17].

Крім змістових ознак, обмежувальним заходам, як і всім іншим заходам кримінально-правового впливу, притаманна внутрішня структура (архітектоніка), яка складається з властивостей об'єктивного та суб'єктивного характеру, до яких належать: по-перше, соціальна справедливість як визначальна мета застосування будь-якого кримінально-правового заходу; по-друге, підстави застосування заходу кримінально-правового впливу; по-третє, обґрунтування допустимості та доцільності застосування певного кримінально-правового заходу; по-четверте, суб'єктний склад; по-п'яте, процесуальний аспект застосування кримінально-правового заходу [18].

Соціальна справедливість як визначальна мета застосування будь-якого виду кримінально-правового заходу, являє собою основний елемент соціальних відносин, який є похідним від рівних і справедливих можливостей кожної людини щодо реалізації власного потенціалу. Взагалі категорія справедливості, на відміну від інших орієнтирів свідомості та поведінки особи, передбачає не просту оцінку оточення, а співвідношення кількох, двох або більше, характеристик, між якими і належить встановити етичну відповідність. У цілому справедливість уособлює ідею правильного, належного, адекватного порядку речей у людських взаєминах, який відповідає уявленням про призначення людини, її природні та невідчужувані права й обов'язки, соціальну обґрунтованість інтересів. Соціальна справедливість як мета застосування обмежувальних заходів зводиться до співвідношення між вчиненням кримінального правопорушення, поєднаного з знехтуванням основних сімейних цінностей у формі застосування до особи домашнього насильства, та примусовими заходами обмежувального характеру щодо тимчасового обмеження спілкування між правопорушником і потерпілим та створення умов для проходження необхідних програм із метою недопущення аналогічних протиправних дій із боку правопорушника в майбутньому [19].

Загальна мета – відновлення стану соціальної справедливості, порушеного вчиненням кримінального правопорушення, поєднаного з домашнім насильством, конкретизується в конкретних цілях застосування обмежувальних

заходів. До цілей застосування досліджуваних заходів слід віднести такі: по-перше, попередження з боку особи, яка схильна до домашнього насильства, про що свідчать обставини вчиненого кримінального правопорушення, можливості вчинити нове правопорушення, який теж поєднаний з домашнім насильством (як вказує практика, акти домашнього насильства здебільшого мають не разовий, а системний характер); по-друге, надання необхідної медичної або психологічної допомоги в межах виконання програми для кривдників або пробаційної програми. При цьому слід враховувати, що хоча переважна більшість обмежувальних заходів пов'язана з покладанням на правопорушника додаткових обов'язків або заборон, вони не можуть розглядатися як кара за вчинення кримінального правопорушення, а тому не належать до форм реалізації кримінальної відповідальності [20].

Підставами застосування обмежувальних заходів є вчинення кримінального правопорушення, яке супроводжується застосуванням до потерпілої особи домашнього насильства. Таким чином, питання щодо застосування обмежувальних заходів вирішується в таких випадках: по-перше, при кваліфікації діяння за ст. 126-1 КК України «Домашнє насильство»; по-друге, якщо конструктивні ознаки основного складу правопорушення передбачають застосування насильства, і воно має ознаки домашнього, тобто вчиняється щодо родичів, теперішнього або колишнього подружжя або осіб, які не мають офіційних родинних або шлюбних відносин, але проживають із потерпілою особою, або загрозою застосування такого насильства (зокрема, це діяння, передбачені п. 10 ст. 115, ч. 1 статей 116, 121, 152 КК України тощо); по-третє, якщо встановлені ознаки кваліфікованого складу правопорушення, що характеризується застосуванням того або іншого виду насильства (фізичне, сексуальне, психологічне, економічне); по-четверте, у випадку доведення наявності який обтяжує обставини, передбаченої п. 6–1 ч. 1 ст. 67 КК України.

Своєю чергою, суб'єктом застосування обмежувальних заходів є фізична осудна особа, яка формально (при ухваленні обвинувального вироку) або опосередковано (при звільненні особи від кримінальної відповідальності)

визнана винною у вчиненні кримінального правопорушення з використанням домашнього насильства і яка досягла повноліття на момент учинення домашнього насильства.

Процесуальна складова виявляється в прийнятті рішення про застосування обмежувальних заходів на засадах судового розсуду з відбиванням рішення про застосування у вирокі або ухвалі суду. Суд, надаючи правову оцінку вчиненому кримінальному правопорушенню з ознаками домашнього насильства, повинен виходити з інтересів потерпілої особи. При цьому суд не розглядає питання про застосування обмежувальних заходів у випадку призначення особі покарання у виді позбавлення волі з реальним його відбуттям [21]. Якщо суд призначив позбавлення волі і вирішив звільнити особу від покарання або його відбування, то він зобов'язаний розглянути питання про застосування обмежувальних заходів – одного або декількох, необхідних для досягнення цілей кримінально-правового впливу.

Таким чином, обмежувальні кримінально-правові заходи здатні зайняти належне місце в системі заходів, які не належать до заходів з ознаками кримінальної відповідальності та відіграти позитивну роль у підвищенні ефективності кримінально-правового впливу, здійснюючи вивірений, крапковий, тобто такий, що не допускає надлишковості, вплив на поведінку особи, яка вчинила кримінальне правопорушення.

1.3. Історико-правовий аналіз законодавства про кримінально-правові заходи реагування на домашнє насильство в Україні

Досить довгий час права людини розглядалися лише зі сторони взаємин людини та держави, а порушення прав людини були ретельно приховані під заборону втручатися в приватне життя чи сімейні відносини.

Ще до того, як в КУпАП появилася відповідальність за вчинення домашнього насильства воно кваліфікувалося як хуліганство. У Постанові ЦВК

і РНК СРСР від 29.03.1935 р. «Про міри боротьби з хуліганством» було вказано, що у ст. 70 КК УРСР 1927 р. вважалося за хуліганство, тобто за бешкетні дії, поєднані з неповагою до Республіки або суспільства, що за своїм змістом відзначалися винятковим цинізмом чи нахабством, або вчинення групою осіб, або відносно малолітніх чи жінок каралося позбавленням волі на строк до 5 років [22, с. 68].

В часи, коли був чинний КК УРСР 1960 р. [23] насильство проти жінок, а також посягання на статеву недоторканність в судовій практиці розцінювалося як кримінальна протиправність проти особи з заподіянням тілесних пошкоджень або побоїв, незаконне позбавлення волі, образи, та інше.

У КК УРСР 1960 р. відповідальність за хуліганство передбачалася у ст. 206, в якій визначалося хуліганство як дії, що порушують громадський порядок і виражають явну неповагу до суспільства, і які каралися позбавленням волі до 1 року або виправний строк також на 1 рік».

Але, з часом, відповідно до указу Президії Верховної ради Української РСР 1966 р., домашнє насильство перекваліфікували до дрібного хуліганства, а саме хуліганство трактувалося як «навмисні дії що грубо порушують громадський порядок і виражають явну неповагу до суспільства, а так само дрібне хуліганство, вчинене особою, до якої протягом 1 року було застосовано адміністративний захід за дрібне хуліганство і каралося від 6 місяців до 1 року позбавлення року так же виправні роботи на такий термін, а також штраф в розмірі від 30 до 50 карбованців».

Друга половина ХХ століття стала знаменником більш уважного ставлення та врахування дотримання прав людини, що і стало причиною глибшого вивчення проблем, пов'язаних з домашнім насиллям.

15 листопада 2001 р. Верховна Рада України ухвалила перший на території СНД Закон «Про попередження насильства в сім'ї», чим визнала існування цієї проблеми в суспільстві, а також готовність з нею боротися [24, с. 23].

Вже 25 серпня 2015 р. Президент України у своєму Указі затвердив Національну стратегію у сфері прав людини, у які було включено такі розділи,

як «Забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», «Протидія гендерному насильству, торгівлі людьми та рабству», «Протидія домашньому насильству», «Забезпечення прав дитини».

З часом євроінтеграційні прагнення України й перспектива набуття повноправного членства в Європейському Союзі вимагали впевнених і рішучих кроків у вирішенні найгостріших і найболючіших питань наближення національного законодавства до законодавства Європейського Союзу.

Одним з основних і надзвичайно важливих питань у контексті зазначеного постає імплементація основних засад і принципів гендерної політики й виконання міжнародних зобов'язань щодо запобігання й боротьби з домашнім насильством і насильством за ознакою статі, як невіддільна складова забезпечення основоположних прав людини й гендерної рівності, що прямо передбачено Глобальними цілями сталого розвитку ООН на 2016–2030 рр. (Ціль 5) і Стратегією гендерної рівності Ради Європи на 2018–2023 рр. (Стратегічна ціль 2).

За останні десятиліття міжнародною спільнотою було здійснено революційні кроки та прийнято низку міжнародних актів і рекомендацій, спрямованих на захист, запобігання, судову відповідальність і вироблення стратегії у сфері протидії насильству за ознакою статі та домашньому насильству. Зокрема, Комітет ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок у своїй Загальній рекомендації № 19 рекомендував державам вжити систему заходів, спрямованих на подолання домашнього насильства та його наслідків, серед яких забезпечення ефективного захисту від домашнього насильства, запровадження ефективних процедур подання скарг і засобів судового захисту, включно з компенсаціями для жертв насильства.

Велике значення сім'ї та ролі жінки в ній також надається в інших конвенціях і деклараціях, до яких належать Загальна декларація прав людини (Резолюція 217 А (III) Генеральної Асамблеї), Міжнародний пакт про громадянські та політичні права (Резолюція 2200 А (XXI) Генеральної Асамблеї, додаток), Конвенція про громадянство заміжньої жінки (Резолюція 1040 (XI),

додаток), Конвенція про згоду на взяття шлюбу, шлюбний вік та реєстрацію шлюбу (Резолюція 1763 А (XVII), додаток) і наступна Рекомендація до неї (Резолюція 2018 (XX), Найробійські перспективні стратегії у сфері поліпшення становища жінок.

На виконання міжнародних зобов'язань Законом України від 6 грудня 2017 р. № 2227-VIII «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» (далі – Закон) були внесені зміни до Кримінального кодексу України, за результатами яких з'явилися нові законодавчі положення й було криміналізовано домашнє насильство. Так, Кримінальний кодекс України доповнено ст. 126-1, що передбачає кримінальну відповідальність за умисне систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах, що призводить до фізичних або психологічних страждань, розладів здоров'я, втрати працездатності, емоційної залежності або погіршення якості життя потерпілої особи.

До цього в Україні не існувало нормативно-правового терміну та такого кримінального правопорушення, як «домашнє насильство». Не містив ефективних заходів припинення такого насильства, впливу на кривдника й допомоги постраждалим особам і схвалений ще у 2001 р. Закон України «Про попередження насильства в сім'ї», хоча й зазначав правові й організаційні засади запобігання насильству в сім'ї та юридичну відповідальність за вчинення таких дій. Кримінальне законодавство України також не містило спеціальних норм, що передбачали б кримінальну відповідальність за вчинення насильства в сім'ї або розглядали б вчинення такого насильства між особами, які перебувають у сімейних чи близьких стосунках, як кваліфікували обставину, що обтяжує покарання. Відповідні дії кваліфікували як адміністративне правопорушення.

Прийняття зазначеного Закону обумовило введення в правовий обіг нових понять і механізмів. Зважаючи на те, що більшість понять є новелами для національного законодавства, вкрай необхідно на початковому етапі звернути увагу на необхідності чіткого визначення ознак складу правопорушення, дефініцій і диференціації понять з метою забезпечення належної кваліфікації суспільно небезпечних діянь, розмежування суміжних складів, усунення конкуренції кримінально-правових норм і підвищення ефективності дії кримінального закону, що своєю чергою обумовлює актуальність досліджень у зазначеній сфері.

Просякнуті єдиною ідеєю та принципами, ці закони спрямовані на формування ефективної системи запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі згідно з стандартами Стамбульської конвенції. Унікальність Стамбульської конвенції, як орієнтиру національних політик Європейських країн у відповідній сфері, визначається її належністю до конвенцій Ради Європи нового покоління, що містять не лише декларації, наміри, а перелік конкретних зобов'язань держави стосовно вдосконалення законодавства та правозастосовної практики, а також забезпечення належних фінансових та людських ресурсів.

Проте при імплементації Стамбульської конвенції були порушення правил законодавчої техніки при формулюванні диспозиції ст. 126-1 КК «Домашнє насильство», оскільки в ній текстуально відтворено її положення. Також при цьому не можна погодитися з низкою інших рішень і підходів, які набули відбиток і визначення у тексті новели – ст. 126-1 КК. Тут доцільно вказати такі зауваження .

По-перше, не можна погодитися з назвою «домашнє насильство», бо таке словосполучення орієнтує в основному на місце вчинення діяння – дім чи домашні умови. Сімейне насильство може бути вчинено й за його межами, головне, що воно бути щодо подружжя, батьків, дітей або інших членів сім'ї.

По-друге, формулювання в тексті диспозиції «систематичне вчинення насильства» суперечить поняттю правопорушення, яке закріплене у ч. 1 ст. 11

КК, відповідно до якого, з одного боку, кримінальна протиправність визнається суспільно небезпечне, протиправне, винне діяння, тобто, кримінальним правопорушенням визнається одноактна поведінка суб'єкта правопорушення. Проте можуть бути такі випадки вчинення насильства, які потягли такі наслідки як втрата працездатності чи розлад здоров'я та ін., і тому заслуговують на необхідність кримінальної відповідальності, навіть якщо насильство вчинене одним актом діяння суб'єкта правопорушення.

По-третє, звертає на себе увагу невизначеність у законі понять та відповідних термінів, що включені до диспозиції ст. 126-1 КК «фізичне і психічне насильство», «психологічне насильство» чи «економічне насильство», що перетворює їх у надто широкі за обсягом та змістом юридичні конструкції. Наприклад, до психологічного чи економічного насильства, на думку фахівців, можна віднести: критику недоліків дружини, чоловіка, дітей; контроль учинків, дій, думок; образи; заборона зустрічатися з родичами, друзями; зневага, ігнорування; приниження в присутності інших людей, дітей; залякування, ігнорування, дорікання, висміювання; заборона працювати й обмеження у розпорядженні грошми; обмеження у харчуванні чи прийнятті душу та інших форм забезпечення життєдіяльності людини; прийняття грошових і фінансових рішень без відома членів сім'ї та ін. Тобто перелічити всі можливі види психологічного та економічного насильства неможливо, тому їх перелік не є вичерпним, у зв'язку з цим кримінальна відповідальність за домашнє насильство має наставати лише за фізичне чи психічне насильство. Крім того, невизначеність понять «психологічні страждання», «емоційна залежність» або «погіршення якості життя потерпілої особи» буде тягнути за собою різні підходи у їх тлумаченні, тобто здійснюватися на власний розсуд особою в правозастосовній діяльності, які ґрунтуються виключно на їх оцінці відповідно до особистих чи власних уявлень під час кваліфікації. Надалі це може призвести до їх необмеженої криміналізації діяння та порушення принципу економії кримінальної репресії. Тому ці поняття є широкими за обсягом на рівні родових

(а не видових) понять, чим порушуються правила законодавчої техніки, отже постійно викликатимуть складнощі у правозастосовній практиці.

По-четверте, сімейне насильство як правопорушення і його визначення має перебувати у кореляційних зв'язках у співвідношенні зі правопорушеннями проти життя та здоров'я особи. Ці зв'язки обов'язково мають враховуватися при конструюванні складу правопорушення, зокрема, санкції статті, в якій визначається розмір та вид покарання за сімейне насильство, інакше це порушує принцип законності та верховенства права.

По-п'яте, викликає сумнів рішення законодавця, що домашнє насильство може вчинятися й стосовно колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває чи перебував у сімейних або близьких відносинах. На нашу думку, це мають бути винятково дійсні члени сім'ї: подружжя, батьки та діти, усиновлювачі чи усиновлені, баба, дід, прабаба, прадід, внуки, правнуки, рідні брати та сестри, мачуха, вітчим, падчерка, пасинок, які проживають разом та ведуть спільне господарство, бо на цих осіб вказує СК України, що регулює сімейні особисті немайнові та майнові відносини між ними (частини 1, 2 ст. 2).

До того ж згідно з нормами сімейного законодавства, сім'я створюється на підставі шлюбу, кровного споріднення, усиновлення, а також на інших підставах, не заборонених законом і таких, що не суперечать моральним засадам суспільства, тому потерпілим від домашнього (сімейного) насильства необхідно визнати лише теперішнього (дійсного) члена сім'ї. Тільки тоді при вчиненні насильства у сім'ї шкода заподіюється кільком об'єктам кримінально-правової охорони: життю або здоров'ю людини та суспільним відносинам, які забезпечують нормальний розвиток та функціонування сімейних відносин.

У випадках же застосування насильства стосовно колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебував у сімейних чи близьких відносинах, вчинене необхідно кваліфікувати за загальною нормою як протиправністю проти життя та здоров'я, оскільки шкода сімейним відносинам не заподіюється внаслідок того, що *de jure* родинних зв'язків не існує.

На підставі цього вважаємо, що з урахуванням положень Стамбульської конвенції та змісту тексту ст. 126-1 КК кримінальна відповідальність за сімейне насильство має наставати лише за фізичне або психічне насильство в окремих нормах, що сприятиме правильній кваліфікації та належній кримінально-правовій охороні сім'ї, а також її членів від насильства у родині.

РОЗДІЛ 2

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ОБМЕЖУВАЛЬНИХ ЗАХОДІВ, ЩОДО ОСІБ, ЯКІ ВЧИНИЛИ ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО ЗА КРИМІНАЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

2.1. Поняття обмежувальних заходів, що застосовуються до засуджених у вчиненні домашнього насильства

Закон України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» від 6 грудня 2017 р., який набув чинності 12 січня 2019 р. реформував різні аспекти чинного законодавства. Яке спрямоване на удосконалення чинних засобів боротьби гендерною, зокрема насильственну.

Так, у новій редакції викладено статті 134, 152 і 153 КК України, зокрема доповнено статтями про відповідальність за насильство в сім'ї, примушування до шлюбу. Також реформовано перелік обставин, що обтяжують покарання. Зазнала зміни і система заходів кримінально-правового характеру, до якої включено інститут обмежувальних заходів.

Обмежувальні заходи є ще досить малодослідженою частиною предмета науки в кримінальному праві. Однак, щоб сформулювати поняття будь-якого явища необхідно розкрити його ознаки, задля якісного відмежування суміжних явищ.

На теперішній час існує концепція двоколійності покарань та інших заходів покарань в кримінальному праві і такий підхід застосовується у багатьох країнах Європи. Він полягає в тому, що дозволяє застосовувати покарання та інші кримінальні заходи до винної особи, наприклад, можуть усунути саму небезпеку або запобігти вчинення повторного діяння, так і дотримання заборонних діянь.

Щоб з'ясувати що собою являють обмежувальні заходи необхідно розмежувати поняття «кримінально-правовий вплив» та «кримінально-правовий захід», а також співвідносити їх як вид та рід, тому що кримінально-правовий вплив є феноменом.

Першою ознакою є те, що дані заходи обмежують людину в деяких правах, і, в цілому, її правовий статус. КК передбачає, що обмежувальні заходи спрямовані на спад можливостей особи на реалізацію її суб'єктивних прав. Так, наприклад п. 1 ч. 1 ст. 91-1 КК передбачає, що такий обмежувальний захід як заборону перебування в місці спільного проживання з людиною, що зазнала кривди від домашнього насильства.

Наступний обмежувальний захід – це є обмеження у відвідуванні, а також спілкуванні з дитиною, якщо це насильство було вчинено в сторону дитини або в її присутності (п. 2 ч. 1 ст. 91-1 КК) націлено на обмеження в ст. 153 СК, тобто право батьків на спілкування і відвідування дитини.

До третього обмежувального заходу слід віднести заборону наближатися до особи на визначену відстань, до місця де особа зазнала кривди від насильства (п. 3 ч. 1 ст. 91-1 КК), що передбачає обмеження людини на свободу пересування чи особисту свободу.

Четвертим обмежувальним заходом є заборона телефонних переговорів чи листування з особою, що зазнали кривди від домашнього насильства, або інших засобів зв'язку чи третіх осіб (п. 4 ч. 1 ст. 91 КК), що становить обмежування права на спілкування, яке гарантовано ст. 32 Конституції України щодо права люди на особисте та сімейне життя.

Останнім заходом є проходження програм для кривдників чи пробаційної програми (п. 5 ч. 1 ст. 91-1 КК) зобов'язує особу через виконання в яких є обмеження її особистої свободи. Вищевикладене показує, що обмежування певного суб'єктивного права є обов'язковою ознакою, що властива їм усім.

Друга ознака обмежувальних заходів визначається колом її осіб, їх суб'єктивними правами, що мають можливість бути обмежені цими заходами. Іншими словами, другою ознакою є суб'єкт, до якого можуть застосувати

обмежувальні заходи. Законом визначено, що суб'єктом є особа, яка досягла 18 років (ч. 2 ст. 91-1 КК). Тобто, до суб'єкта можна віднести лише фізично осудних (повністю або обмежено) осіб, які в момент вчинення даного правопорушення досягли повноліття. Але нема жодних обмежень щодо осіб зі специфічним правовим статусом (військовослужбовців, службових осіб, вагітних осіб тощо).

Третя ознака характеризує підставу їх застосування, тобто описує момент, коли у держави з'являється повноваження щодо призначення обмежувального заходу особі. В КК така підстава складається з двох обов'язкових елементів. Перший елемент підстави є фактичним, тобто вчинення домашнього насильства; другий – юридичним, тобто одночасно з призначенням покарання, не пов'язаного з позбавленням волі, або звільненням від кримінальної відповідальності чи покарання.

Слід вважати, що фактичною підставою є «домашнє насильство». Разом з запровадженими обмежувальними заходами також була доповнена ст. 126-1 КК, яка має назву «Домашнє насильство» і диспозиція якої описує дії, в яких насильство проявляється. Також поняття є і в п. 3 ст. 1 Закону України «Про запобігання й протидію домашньому насильству». Але тут воно визначене ширше, ніж у КК і охоплює і сексуальне насильство. Натомість, ч. 1 ст. 91-1 КК обмежувальні заходи застосовуються в інтересах потерпілого від правопорушення, пов'язаного з домашнім насильством, а отже, дає підстави, що поняття «правопорушення, пов'язаний з домашнім насильством», є більш розгорнутим ніж «домашнє насильство» в ст. 126-1 ККУ, і повністю охоплює останнє, проте не вичерпується ним.

Юридичним елементом підстав застосування заходів проявляється в тому, що особа має бути:

- засуджена до покарання, не пов'язаного з позбавлення волі;
- звільнена від покарання;
- звільнена від кримінальної відповідальності.

Отже, обмежувальні заходи можуть бути застосовані одночасно з призначенням покарання, не пов'язаного з позбавленням волі. КК не визначає

поняття «покарання, не пов'язане з позбавленням волі», але декілька разів повторює відповідний термін (крім ч. 1 ст. 91-1, це і ще й п. 1 ч. 3 ст. 106, п. 1 ч. 2 ст. 108 і ст. 389 КК). Окрім того, якщо в ст. 389 КК України «не пов'язаними з позбавленням волі» названі лише позбавлення займати певні посади або займатися певною діяльністю, штраф, виправні роботи, або громадські роботи то в п. 1 ч. 3 ст. 106, п. 1 ч. 2 ст. 108 КК такими є всі покарання, більш м'якші, ніж позбавлення волі. В останньому значенні термін «покарання, не пов'язане з позбавленням волі», є в КВК України (розділ II Особливої частини). Отже, до вказаного переліку слід додати також обмеження волі, тримання в дисциплінарному батальйоні і арешт [25, с. 85].

Таким чином, видається, що поняття «покарання, не пов'язане з позбавленням волі» є досить застарілим, і яке залишилося в нашому законодавстві від часів, коли покарання пов'язані з позбавленням волі не мали різновидів. З означеної причини вважається, що від вживання цього терміна слід максимально відмовитися.

Отже, обмежувальні заходи застосовуються водночас з призначенням основного покарання, крім арешту й обмеження волі, позбавлення волі, довічного позбавлення волі, позбавлення волі на певний строк і тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців.

Однак, слід зазначити, що призначення обмежувальних заходів стане неможливим при звільненні від покарання попри декриміналізацію вчинення особою правопорушення (ч. 2 ст. 74 КК). Також до нього можна віднести й звільнення від кримінальної відповідальності з закінченням строків давності (ст. 49 КК).

Отже, слід констатувати, що другий елемент третьої ознаки заходів полягає в здатності застосування призначення покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, тобто ізоляції особи від суспільства, або звільнення від кримінальної відповідальності чи покарання.

Четвертою ознакою обмежувальних заходів є те, що вони передбачаються виключно кримінальним законом. п. 22 ч. 1 ст. 92 Конституції України виключно

визначає «діяння, які є злочинами, ...та відповідальність за них». Хоча обмежувальні заходи й не являються кримінальною відповідальністю або елементом іншого виду відповідальності, однак, вони є одним з потенційних наслідків вчинення правопорушення. Також варто вважати, що обмежувальні заходи є одним із кримінально-правових наслідків вчинення правопорушення, і визначається лише КК.

Але встановлюючи обмежувальні заходи КК не визначає їх зміст. Стосовно деяких заходів, наприклад заборони спілкування з дитиною, законодавець її не визначає, і вважає їх загальнозрозумілими. Інші заходи, наприклад, проходження програми для кривдників визначаються у Законі України «Про запобігання та протидію домашньому насильству».

П'ятою ознакою обмежувальних заходів є те, що вони застосовуються виключно судом, зокрема, судом загальної юрисдикції. Однак, їхнє застосування є правом, а не обов'язком суду, зі слів закону «суд може застосувати» (ч. 1 ст. 91-1 КК). Отже, навіть за сукупності наявних фактичного і юридичного елементів підстави для застосування обмежувальних заходів суд не зобов'язаний їх застосувати. Таким чином суд має умотивувати своє рішення як щодо застосування, так і незастосування обмежувальних заходів.

Останньою ознакою обмежувальних заходів є мета їх застосування, що визначена законодавством як переслідування інтересів потерпілого від правопорушення (ч. 1 ст. 91-1 КК) Це означає, що обираючи обмежувальний захід, суд повинен дізнатися в чому полягають інтереси потерпілого і тільки після цього вирішувати про види обмежувальних заходів, що застосовуються до обвинуваченого. Відсутність в обмежувальних заходах мети виправлення і каральної мети є головною відмінністю від заходів кримінальної відповідальності. Але підстав для інших ознак обмежувальних заходів КК не містить.

Отже, можна сказати що обмежувальні заходи – це заходи кримінально-правового характеру, що спрямовані на обмеження правового статусу особи, яка досягла свого повноліття і пов'язаного з домашнім насильством, і яке

застосовується виключно судом в інтересах потерпілої сторони. Обмежувальні заходи мають низку ознак, що збігаються з ознаками інших заходів в КК, а з деякими - ні. Їх сукупність є досить унікальною, що й створило підстави для виокремлення обмежувальних заходів в самостійний вид заходів в КК.

2.2. Види та зміст обмежувальних заходів щодо осіб, які вчинили домашнє насильство

Обмежувальні заходи є державним впливом зі спеціальною формою на особу, яка вчинила кримінально протиправні діяння, пов'язані з домашнім насильством, і покладають на суд певні обов'язки для захисту потерпілої особи. Згідно зі ст. 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 7 грудня 2017 р. під насильством слід розуміти дію або бездіяльність, як фізичного, так і психологічного, економічного, сексуального насильства, які вчиняються особами які були в подружніх відносинах, або в них знаходяться, в сім'ях або родичів в межах одного місця проживання.

В ч. 1 ст. 91-1 КК зазначено, що суд може винести декілька обмежувальних заходів, відповідно до яких на засудженого покладаються певні обов'язки.

1) Заборона проживання спільно з особою яка постраждала. Цей вид обмежувального заходу запроваджено для того, щоб захистити постраждалу особу от кривдника. Дана заборона поширюється на місця спільного перебування постраждалої сторони та винної незалежно від того кому це майно належить.

Коли винна сторона не хоче добровільно залишити місце перебування постраждалої сторони, тоді працівники правоохоронних органів можуть в законному порядку вжити заходи примусу до винної сторони і виселити її. Також цю особу можливо притягти до кримінальної відповідальності за невиконання заходів на підставі ст. 390-1 КК «Невиконання обмежувальних заходів, обмежувальних приписів або не проходження програми для кривдників». З

моменту, коли домашнє насильство було вчинене до недієздатної особи або особи з обмеженою дієздатністю її піклувальником або опікуном, чим подальше проживання з винною стороною становить загрозу для життя і здоров'ю, постраждалу особу можуть перевести до закладу соціального захисту. До цього суд розглядає питання про звільнення особи від повноважень піклувальники чи опікуна в законному порядку.

2) Обмежувальний захід, що обмежує в спілкуванні з дитиною, коли постраждала сторона є дитина або була присутня при вчиненні домашнього насильства. Ст. 9 Конвенції про права дитини за 1989 р. звертає увагу на те, щоб дитину не розлучали з батьками супереч з їх бажаннями, за виключенням коли таке розлучення необхідне в інтересах дитини. Прикладом цього є жорстоке поводження батьків з дитиною. Відповідно до цього у зазначених випадках можливо наполягати й на повній забороні зі спілкування з дитиною, або у встановленні певних вимог щодо такого спілкування, таких як визначення часу й місця спілкування, присутності інших осіб під час спілкування. Якщо неможливо проживання дитини з батьками або іншим законним представникам у зв'язку зі вчиненням насильства щодо цієї дитини або в її присутності, то служби у справах дітей влаштовують дитину в притулок для дітей або центри соціально-психологічної реабілітації дітей, інші установи для дітей, в яких є всі умови для виховання, проживання, навчання та реабілітації дитини відповідно до її потреб [26, с. 25].

3) Наступним видом є заборона наближатися до місця де постраждала особа від домашнього насильства на визначену відстань, де проживала особа постійно або тимчасово чи систематично перебувала у зв'язку з роботою, навчанням, лікуванням чи з інших причин. Законодавець не визначав конкретних меж такої відстані. Зазвичай про вжиття обмежувальних заходів судами встановлюється заборона до наближення певних місць на відстань ближче 100 метрів, рідше – 50 метрів. І цей перелік не є вичерпним, так як це можуть бути місця проживання самої потерпілої особи, так і її родичів, а також місце роботи, місце навчання дитини тощо.

4) Обмежувальний захід, що полягає у забороні листування, або телефонних переговорів з особою, що постраждала від домашнього насильства, або інших контактів через засоби зв'язку чи електронних комунікацій особисто або через третіх осіб. Поняття «листування» охоплює кореспонденцію, яка передається поштовим зв'язком тобто, телеграми, листи, бандеролі, інші письмові відправлення або електронною поштою. Телефонними розмовами розуміються розмови між особами, що здійснюються за допомогою будь-якого телефонного зв'язку, та відбуваються через провідні чи електромагнітні системи, та мережу Інтернет, тощо. Під іншими контактами розуміються засоби зв'язку або електронні комунікації до яких можна віднести телеграфну кореспонденцію, повідомлення, зроблені по телефаксу, а також через пейджинговий зв'язок, інших телекомунікацій чи електронних інформаційних систем.

5) Одним з важливих обмежувальних заходів є направлення для проходження пробаційної програми, або програми для кривдників. Програма для кривдників – це комплекс заходів, що створився на основі результатів оцінювання ризиків та був спрямований на зміну насильницької поведінки кривдника, у формування для нього нової, психологічної неагресивної моделі поведінки в приватних стосунках, добросовісного ставлення за свої вчинки та їх наслідки, також виховання дітей, та позбавлення дискримінаційних уявлень про соціальні стандарти (ролі) та обов'язки як жінок, так і чоловіків (п. 10 ст. 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»). Кривдники направляються судом на проходження відповідної для них програми строком від трьох місяців до одного року. Суб'єктами, за дотриманням та виконанням програм для кривдників, є місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування. За невиконання обов'язку покладеного на кривдника для проходження програми або ухилення від проходження її без поважних причин суб'єкти, які слідкують за виконанням цих програм, надсилаються протягом трьох робочих днів письмове повідомлення про це Національній поліції України для вжиття відповідних заходів. Притягнення винного до відповідальності за непроходження програми не звільняє його від обов'язку

пройти цю програму (ст. 28 Закону). Пробаційна програма – це програма, що призначається рішенням суду особі, звільненої від відбування покарання з випробувальним терміном, та передбачає деякий комплекс заходів, що спрямовані на корекцію соціальної поведінки та її окремих проявів, формування соціально сприятливих змін особистості, які можна об'єктивно перевірити (ст. 1 Закону України «Про пробацію» від 1 січня 2018 р.) [27, с. 3]. Вжиття обмежувальних заходів відбувається на період від 1 до 3 місяців з урахуванням інтересів потерпілої особи. Покладаючи на особу, що вчинила домашнє насильство, кількох обов'язків суд зазвичай встановлює загальний строк їх виконання, хоча інколи строки можуть бути встановлені також для кожного заходу окремо. Коли необхідно вжити обмежувальні заходи також можуть бути продовжені судом, але не більше як ніж на 12 місяців.

2.3. Підстави та умови застосування обмежувальних заходів щодо осіб, які вчинили домашнє насильство

В кримінальному праві існують заходи щодо запобігання насильства та з її системою, яка складається з покарань та заходів безпеки.

Зокрема, ч. 3 ст. 3 КК передбачає, що кримінальна протиправність діяння, та його караність або інші кримінально-правові наслідки визначаються КК, з чого слід зробити висновок, що законодавець передбачив низку кримінальних наслідків, що можуть водночас або додатково застосовані до особи, що вчинила домашнє насильство.

Наслідки в кримінальному праві України реалізуються через заходи кримінально-правового характеру, а тому, на нашу думку, їх варто розглянути у зв'язку з суспільною небезпечністю, яка означає, що певна поведінка особи заподіяла істотну шкоду іншій особі, суспільству чи державі або могла заподіяти таку шкоду. Отже, застосування заходів кримінально-правового характеру можна класифікувати за критерієм підстави їх накладення та виокремити:

1) за злочин (настає кримінальна відповідальність);

Визначення поняття злочину як і поняття покарання у кримінальному праві є основою його вивчення. Адже саме поняття злочину повинно відокремити злочинні діяння від інших правопорушень, інших аморальних дій, та виявити їх соціальну та правову сутність.

«Злочин» як термін походить від наступного «зло» і «чинити», тобто мова йде про те, що людина своїми діями чинить зло іншим людям, при цьому це зло є небайдужим суспільству. Злочинність існувала і у первісному суспільстві, наприклад вбивства, крадіжки, такі окремі діяння у суспільстві завжди належали до категорії злочинів. Проте, паралельно з розвитком суспільства змінювалися й види покарань (кровна помста, позбавлення життя, вигнання з племені). Проте, на первинному етапі розвитку суспільства, кваліфікування злочинів та призначення покарання мало казуальний характер.

З появою такої форми політичної форми організації суспільства, як держава та права як інструменту його регулювання, сутність злочинних проявів стала фіксуватися в законах таких країн.

Початково ці закони мали на меті захищати панівні класи, які зазвичай були й власниками (в рамках розуміння цивілістики). Проте такі закони й були направлені проти тих, хто без законної підстави посягав на людину та її власність. З аналізу історії держави та права, можна виявити тенденцію, що у всіх народах кримінальне право на початку свого існування захищало інтереси найвищих верств населення, але при цьому, важливе є те, якою мірою ці інтереси збігалися з позицію більшості населення.

У сучасних країнах не спостерігається скільки-небудь значної опозиції саме кримінально-правовим нормам, в тому числі й колу діянь, визначених як злочини.

Слід додати, що упродовж існування людей існувало, існує та буде існувати й надалі «ядро» злочинності, так звані «вічні» злочини: злочини проти власності та злочини проти життя та здоров'я людини. У часи Стародавнього Риму вони мали назву *mala in se* (злочини від природи). Разом із розвитком

суспільства змінювалися й злочини, які були притаманні саме певному періоду такого розвитку; злочином оголошувалися ті діяння, які на думку законодавчого органу, можливо було побороти тільки шляхом застосування кримінальної репресії (комплекс заходів з арештів, розстрілів і переселення великих мас людей).

Наведені злочини у Римському праві мали назву *mala prohibita* (злочини за заборонаю).

Відповідно до перших відносились крадіжки, вбивства, зґвалтування, бандитизм.

До другої категорії відносили: ухилення від сплати податків, святотатство, заклики до бунту.

З наведеного вбачається, що злочинність є однією з ознак всіх країн і буде існувати доки існує людство, поза залежності від соціально-економічних формацій. Проте злочинність буде змінюватись та модифікуватись в залежності від прогресивності розвитку суспільства, та набувати відповідних форм актуальних для певного етапу розвитку.

Одним із перших визначень злочину знаходимо у згаданого вище видатного юриста Стародавнього Риму Ульпіана Доміція (? - 228 р.): злочин - це дія, пов'язана з насильством або обдурюванням. Ульпіан був головним радником і *prefectum praetorio* (начальником гвардії) імператора Олександра Севера. Север був у захваті від Ульпіана, але інакше думали гвардійці, які і вбили його на очах імператора.

Ульпіан мав згадуване нами раніше *jus publice respondendi*. Він належить до найвидатніших юристів усіх часів і народів.

Ульпіан досконало знав усі галузі права і юридичну літературу. Він залишив після себе колосальну юридичну спадщину, яка потім склала третину всіх дігест у Кодексі Юстиніана (834 р.), базилевса Візантії, причому юридична мова їх була бездоганною [28, с. 62].

На законодавчому рівні вперше поняття злочину було закріплено у КК Франції 1791 та 1810 років і в Кримінальному Уложенні Баварії 1813 року.

Так, усі визначення поняття злочину можна розрізнити за нормативним та матеріально-нормативним аспектом. Згадуючи Францію та Баварію, можна виділити, що у західних країнах панує нормативне визначення злочину як діяння, відповідальність за яку передбачена кримінальним законом (в законодавстві деяких держав взагалі відсутнє таке визначення). У КК Федеративної Республіки Німеччина у п. 11 серед термінів, які застосовуються в цьому документі, наведене визначення: протиправне діяння – тільки таке, яке містить склад злочину, передбачений кримінальним законом.

Закон про кримінальну відповідальність Іспанії у статті 10 визначає положення: злочинами або провинами є дія або бездіяльність, що караються законом, вчинені з умислом або через необережність.

Наведені дефініції мають під собою важливий принцип законності: *Nullum crimen, nulla poena sine lege* (немає злочину, немає покарання без вказівки на те закону).

Стосовно матеріально-нормативного визначення поняття злочину, то воно не може бути обмежене викладенням вищезазначеного положення а, й розкриваю соціальну сутність злочину, вказуючи на те, що йому притаманна така ознака, як суспільна небезпека, яку він несе суспільству.

Ще Чезаре Баккарія (1738-1794) підкреслював, що злочин - це діяння, яке заподіює шкоду суспільству (Чезаре Беккарія — італійський юрист і публіцист, проповідник ідей буржуазії періоду її боротьби з феодалізмом).

Відокремлення такої ознаки як суспільна небезпека має на меті відокремити злочин від інших правопорушень (відповідне відокремлення в теорії та в законодавстві), зобразити його в порівнянні з іншими протиправними діяннями, небезпечний характер, що й обумовлює особливі заходи держави у боротьбі з ним, а саме застосування покарання [29, с. 328].

Частина 1 статті 1 КК України формулює поняття злочину: Злочином є передбачене цим Кодексом суспільно-небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом злочину.

У визначенні вітчизняного закону про кримінальну відповідальність існують і матеріальна ознака (суспільна небезпечність злочину) і нормативна ознака (діяння повинно бути передбачено у КК України). Це і є яскравим прикладом матеріально-нормативного визначення, яке має бути визнане найбільш прийнятним.

2) за суспільно небезпечні діяння, які не є злочином (наприклад, примусові заходи медичного характеру, примусові заходи виховного характеру тощо). Проте, цей поділ не завжди може бути застосований, наприклад, окремі заходи безпеки неможливо поділити, оскільки вони можуть застосовуватися як до першої, так і до другої категорії суспільно небезпечних діянь. У контексті розгляду та дослідження інституту обмежувальних заходів необхідно виявити сутність заходів безпеки як різновиду заходів кримінально-правового характеру. С. С. Яценко зазначив, що заходи безпеки – це різновид реакції держави на діяння, яке є суспільно небезпечним. В українському кримінальному праві заходи безпеки розглядають як дії «обмежувального характеру, що застосовуються від імені держави за мотивованим рішенням суду до особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, передбачене кримінальним законом, і становить небезпеку для суспільства, спрямовані на попередження і припинення порушення права або на припинення дій, що порушують (або здатні порушити) інтереси інших осіб, суспільства, держави, усунення передумов криміногенної ситуації, запобігти вчиненню такою особою нових суспільно небезпечних діянь, а також на захист прав та інтересів суспільства та держави від суспільно небезпечних посягань з боку такої особи» [30].

Відтак, застосування заходів безпеки є дієвим кроком у запобіганні та нейтралізації криміногенної ситуації. Вони є переважно превентивними, попереджувальними, а підставою їх застосування є вчинене суспільно небезпечне діяння. Вид та строк, на який може бути призначено захід безпеки визначають у кожному випадку індивідуально, опираючись на вчинене кримінальне правопорушення та особу, що вчинила суспільно небезпечне діяння. Варто також зауважити, що інститут заходів безпеки у кримінальному

праві України пов'язаний із поняттям «особа, що перебуває у небезпечному стані».

Розглянемо докладніше правові підстави та умови застосування обмежувальних заходів.

Зі змісту ст. 91-1 КК України слід, що підставою застосування обмежувальних заходів є вчинення винною особою злочину, пов'язаного з домашнім насильством.

Умовами, за яких такі заходи можуть бути застосовані, є:

1) призначення особі покарання, не пов'язаного з позбавленням волі. Мова йде про будь-яке покарання, що не пов'язано з позбавленням волі. До покарань, які пов'язані з позбавленням волі, на нашу думку, відносяться покарання, які відбуваються в умовах ізоляції від суспільства із триманням засуджених в кримінально-виконавчих установах закритого типу, а саме арешт, позбавлення волі на певний строк, довічне позбавлення волі, тобто відбуваючи вказані види покарань винна особа позбавлена фізичної можливості впливати на потерпілу особу;

2) звільнення особи з підстав, передбачених Кримінальним кодексом України від кримінальної відповідальності. Загальні підстави звільнення від кримінальної відповідальності передбачено ст. ст. 44–49 КК України, щодо неповнолітніх – у ст. 97 КК України, а спеціальні підстави звільнення від кримінальної відповідальності передбачено в деяких статтях Особливої частини Кримінального кодексу України;

3) звільнення особи від покарання з підстав, передбачених Кримінальним кодексом

України. Вичерпний перелік таких підстав визначено у розділі XII Загальної частини Кримінального кодексу України – «Звільнення від покарання та його відбування».

Якщо мова йде про домашнє насильство – ст. 126-1 КК України, то визначальною ознакою об'єктивної сторони цього злочину є вчинення вказаних у складі дії систематично. Вважаємо, що під систематичністю слід розуміти

вчинення насильницьких дій, що утворюють склад ст. 126-1 КК України, два або більше разів. Якщо особа вчинила домашнє насильство, тобто «умисне вчинення будь-яких діянь (дій або бездіяльності) фізичного, психологічного чи економічного характеру (застосування насильства, що не спричинило тілесних ушкоджень, погрози, образи чи переслідування, позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна або коштів, на які потерпілий має передбачене законом право, тощо), внаслідок чого могла бути чи була завдана шкода фізичному або психічному здоров'ю потерпілого» [9], її дії кваліфікуються за ст. 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Розглядаючи правову природу обмежувальних заходів, слід проаналізувати їх співвідношення із обов'язками, які покладає суд на особу, звільнену від відбування покарання з випробуванням – ст. 76 КК України. На думку О. О. Дудорова та М. І. Хавронюка, «у ст. 76 КК визначені три групи обов'язків, які суд може покладати на особу, звільнену від відбування покарання з випробуванням. Це обов'язки, які: 1) покладаються на усіх зазначених осіб (ч. 1 ст. 76); 2) суд може, але не зобов'язаний, додатково покласти на особу, засуджену за злочини, пов'язані з домашнім насильством і звільнену від відбування покарання з випробуванням (ч. 2 ст. 76); 3) суд може, але не зобов'язаний, додатково покласти на особу, звільнену від відбування покарання з випробуванням (ч. 3 ст. 76). Ці обов'язки суд покладає на особу з урахуванням: ступеня тяжкості вчиненого злочину; особи винного; обставин, що пом'якшують або обтяжують покарання».

Як бачимо, обмежувальні заходи також є певними обов'язками або заборонами, з тією різницею, що вони, по-перше, застосовуються до особливої категорії осіб, які вчинили певний вид злочину, що пов'язаний з домашнім насильством, та щодо особливого потерпілого – особи, яка знаходиться (або знаходилася) з кривдником у сімейних та/або близьких відносинах, по-друге, застосовуються за наявності більш широкого кола умов.

Отже, на підставі аналізу ст. 91-1 КК України можна визначити наступні ознаки, що притаманні обмежувальним заходам, та визначають їх правову природу:

1) захід державного примусу, оскільки застосовується від імені держави судом; 2) мають додатковий характер, відносяться до категорії інших заходів кримінально-правового характеру, оскільки застосовуються поряд із покаранням (окрім покарань, пов'язаних з позбавленням волі);

3) обмежувальні заходи передбачені ст. 91-1 КК України та є інститутом Загальної частини Кримінального кодексу України;

4) їх застосування є правом, а не обов'язком суду, в інтересах потерпілої особи у випадку безпосередньої небезпеки з боку кривдника. У цьому випадку суд повинен врахувати думку потерпілої особи та застосувати вказані заходи або навести причини з яких не вважає за необхідне застосування обмежувальних заходів;

5) застосовуються до особи, яка є особливим суб'єктом кримінальної відповідальності (оскільки її ознаки не впливають на кваліфікацію та враховуються при призначенні покарання, звільнені від кримінальної відповідальності або від покарання), яка під час вчинення злочину, пов'язаного з домашнім насильством, досягла 18-ти років;

6) вказані заходи мають строковий характер та застосовуються від 1-го до 3-х місяців та за потреби можуть бути продовжені на визначений судом строк, але не більше 12 місяців (ч. 3 ст. 91-1 КК України);

7) оскільки обмежувальні заходи позбавлені кари, їх застосування не тягне за собою судимість.

Таким чином, обмежувальні заходи є примусовими кримінально-правовими заходами, що мають додатковий характер і застосовуються судом у разі вчинення повнолітньою особою злочину, пов'язаного з домашнім насильством. Щодо їх місця у системи заходів кримінально-правового впливу, виходячи із загального змісту ст. 91-1 КК України, вказані заходи відносяться до інших заходів кримінально-правового характеру щодо фізичних осіб та мають на

меті обмежити потерпілу від насильства особу від насильницьких дій кривдника та запобігти у майбутньому будь-яким формам насильства щодо неї.

2.4. Суб'єкти, до яких застосовуються обмежувальні заходи та відповідальність за їх невиконання

11 січня 2019 р. набрав чинності Закон України «Про внесення змін до КК та КПК з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьби з цими явищами», згідно із Законом, до Загальної частини ККУ, що включає норму, яка передбачає застосування обмежувальних заходів, щодо осіб, які вчинили домашнє насильство (ст. 91-1 КК).

Сучасна судова практика показує, що застосування таких заходів необхідне в разі притягнення осіб до кримінальної відповідальності за вчинення домашнього насильства. Саме застосування обмежувальних заходів повинно виконувати превентивну функцію стосовно вчинення таких діянь, які пов'язані з насильством щодо жінок, домашнім насильством. Тож варто розглянути особливості вжиття таких заходів у правозастосовчій практиці та суб'єктів, до яких можуть застосовуються такі заходи [31, с. 34].

В першу чергу варто розуміти доктринальне визначення обмежувальних заходів, як примусових кримінально-правових заходів, котрі мають додатковий характер та застосовуються судом у разі вчинення повнолітньою особою кримінального правопорушення пов'язаного з домашнім насильством.

Згідно зі ст. 91-1 КК суд може застосувати до особи, яка вчинила домашнє насильство, один або декілька обмежувальних заходів, відповідно до якого (яких) на засудженого можуть бути покладені такі обов'язки:

1) заборона проживати в одному місці з особою, яка вчинила домашнє насильство;

2) обмеження у спілкуванні з дитиною, якщо домашнє насильство було вчинено при ній;

3) заборона наближатися до місця де було вчинено домашнє насильство, де особа яка постраждала проживає чи тимчасово перебуває;

4) заборона листування через будь-які засоби зв'язку з особою яка постраждала (наприклад: Viber, WhatsApp, Telegram, Facebook, Twitter та ін.)

5) направлення для проходження програми для кривдників або пробаційної програми.

Вказані обмежувальні заходи суд має право застосовувати, як показує судова практика, не завжди вони зазначені у вирокі про призначення покарання за домашнє насильство. Оскільки ці заходи застосовуються, як визначає закон, в «інтересах потерпілого», як визначено у ст. 52 Стамбульської конвенції «у ситуаціях безпосередньої небезпеки», то суд не може застосовувати до особи, яка вчинила домашнє насильство, обмежувальні заходи, проігнорувавши позицію потерпілого і не пояснивши у вирокі чи ухвалі, чому саме він не застосував жодного із зазначених заходів [32, с. 62]

Заходи, передбачені ст. 91-1 КК, можуть застосовуватися на строк від одного до трьох місяців і за потреби можуть бути продовжені на визначений судом строк, але не більше як на 12 місяців.

Контроль за поведінкою засуджених, до яких застосовано обмежувальні заходи, здійснює орган пробації за місцем проживання засудженого, а в разі вчинення кримінального правопорушення військовослужбовцем - командир військової частини.

Суб'єктом, до якого застосовуються обмежувальні заходи, відповідно до ст. 91-1 КК, є особа, яка вчинила домашнє насильство і на момент вчинення домашнього насильства досягла 18-річного віку. До дитини-кривдника відповідні заходи можуть бути застосовані виключно в порядку, передбаченому Законом «Про запобігання та протидію домашньому насильству» (ст. 9) і Законом «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» (ст. 28-1).

Тобто, як бачимо такі заходи можуть застосовуватися лише до осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, що пов'язане з домашнім насильством [33, с. 28].

Також відповідно до ЗУ «Про запобігання та протидію домашньому насильству», а саме ст. 3, яка дає перелік суб'єктів, на які може поширюватися даний Закон, а також до яких можуть застосовуються обмежувальні заходи незалежно від факту спільного проживання:

- 1) подружжя;
- 2) колишнє подружжя;
- 3) наречені;
- 4) мати (батько) або діти одного з подружжя (колишнього подружжя) та інший з подружжя (колишнього подружжя);
- 5) особи, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у шлюбі між собою, їхні батьки та діти;
- 6) особи, які мають спільну дитину (дітей);
- 7) батьки (мати, батько) і дитина (діти);
- 8) дід (баба) та онук (онука);
- 9) прадід (прабаба) та правнук (правнучка);
- 10) вітчим (мачуха) та пасинок (падчерка);
- 11) рідні брати і сестри;
- 12) інші родичі: дядько (тітка) та племінник (племінниця), двоюрідні брати і сестри, двоюрідний дід (баба) та двоюрідний онук (онука);
- 13) діти подружжя, колишнього подружжя, наречених, осіб, які мають спільну дитину (дітей), які не є спільними або всиновленими;
- 14) опікуни, піклувальники, їхні діти та особи, які перебувають (перебували) під опікою, піклуванням;
- 15) прийомні батьки, батьки-вихователі, патронатні вихователі, їхні діти та прийомні діти, діти-вихованці, діти, які проживають (проживали) в сім'ї патронатного вихователя.

Також законодавство поширюється і на інших родичів, інших осіб, які пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки, за умови спільного проживання, а також на суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству [34, с. 29].

Відповідно і жертвами від домашнього насильства є не лише дружина, а й чоловік, батько, мати, наречені, колишнє подружжя, брати та сестри, нерідні батьки, опікуни, прийомні діти, діти-вихованці та інші родичі аж до двоюрідного ступеня зв'язку. Також це можуть бути жінки та чоловіки, які спільно мешкали однією сім'єю, але не перебували у шлюбі. А от постраждалою дитиною визнається не лише та, яка зазнала домашнього насильства, а й свідок події.

У разі, якщо порушник не виконує та ігнорує встановлені обмеження, КК передбачає відповідальність згідно з ст. 390-1 умисне невиконання обмежувальних заходів, передбачених статтею 91-1 КК, або умисне невиконання обмежувальних приписів, або умисне ухилення від проходження програми для кривдників особою, щодо якої такі заходи застосовані судом - караються арештом на строк до шести місяців або обмеженням волі на строк до двох років [35].

В такому випадку об'єктом є інтереси правосуддя у частині забезпечення виконання призначених судом обмежувальних заходів, обмежувальних приписів або проходження програми для кривдників .

Об'єктивна сторона характеризується діями або бездіяльністю і проявляється у таких формах:

- 1) невиконання обмежувальних заходів, передбачених статтею 91-1 КК.
- 2) невиконання обмежувальних приписів;
- 3) ухилення від проходження програми для кривдників особою, щодо якої такі заходи застосовані судом.

Також для розуміння відповідальності особи, яка вчинила домашнє насильство варто розуміти поняття кривдник – це особа, яка вчинила домашнє насильство у будь-якій формі або насильство за ознакою статі.[36]

А програма для кривдника – це комплекс заходів, складених на основі оцінки ризиків та спрямованих на зміну насильницької поведінки кривдника та формування в нього нової, неагресивної психологічної моделі поведінки, відповідального ставлення до своїх вчинків та їх наслідків, на викорінення дискримінаційних уявлень про соціальні ролі та обов'язки жінок і чоловіків.

Зазначена програма може бути застосована також і до неповнолітнього кривдника, і він несе відповідальність за ухилення від її виконання за ст. 390-1 КК, якщо досяг 16-річного віку. З метою запобігання повторному вчиненню домашнього насильства та забезпечення виконання програми для кривдника дитина-кривдник може бути тимчасово влаштована до родичів, у сім'ю патронатного вихователя або до установи для дітей незалежно від форми власності та підпорядкування, в яких створені належні умови для проживання, виховання, навчання та реабілітації дитини відповідно до її потреб.

Суб'єкт даного кримінального правопорушення - спеціальний. Ним є особа, до якої застосовано, відповідно, обмежувальний захід, передбачений статтею 91-1 КК, або обмежувальний припис, або яку зобов'язано пройти програму для кривдників [37].

Суб'єктивна сторона характеризується прямим або непрямим умислом.

Тож слід констатувати, що згідно з КК суб'єктами, до яких можуть застосовуватися обмежувальні заходи є в першу чергу повнолітні особи, суб'єкти, які досягли 18 років. І ними можуть бути будь-хто з членів сім'ї чи родини, щодо яких згідно з чинним законодавством застосовуються заходи не пов'язані з позбавленням волі, або звільненням від кримінальної відповідальності чи покарання, а застосовуються один або декілька обмежувальних заходів, відповідно до якого (яких) на засудженого покладаються певні обов'язки. А щодо відповідальності за їх невиконання, я вважаю правильним застосовувати кримінальну відповідальність у вигляді арешту чи обмеження волі. Адже невиконання обмежувальних заходів, буде своєрідним предикатним кримінальним правопорушенням, щодо систематичного вчинення домашнього насильства в сім'ї [38].

РОЗДІЛ 3

ЗАСАДИ ПРИЗНАЧЕННЯ ТА ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯМ ОБМЕЖУВАЛЬНИХ ЗАХОДІВ, ЩОДО ОСІБ, ЯКІ ВЧИНИЛ ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО

3.1. Загальні та спеціальні засади призначення обмежувальних заходів щодо осіб, які вчинили домашнє насильство

В ст. 4 закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» зазначається що виходячи з загальних принципів верховенства права, заборони дискримінації та соціальної справедливості, законності, прозорості і відкритості держаних органів, органів місцевого самоврядування її діяльності, що спрямована на запобігання насильства в родинях яка ґрунтується на засадах:

- гарантування потерпілим особам безпеки, свободу та особисте недоторканність приватного життя, справедливий і чесний суд, на правову допомогу;
- уваги до кожного факту здійснення домашнього насильства, під час заходів їх запобігання;
- урахування непропорційного впливу домашнього насильства на жінок і чоловіків, забезпечення гендерного підходу під час здійснення всіх заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;
- визнання суспільної небезпеки та забезпечення нетерпимого ставлення різних проявів домашнього насильства;
- неупереджене ставлення та повага до постраждалих осіб;
- конфіденційність;
- добровільність в отриманні допомоги, окрім недієздатних та дітей.
- врахування особливих потреб і інтересів постраждалих осіб таких як осіб з інвалідністю, вагітних, недієздатних та похилого віку.

- взаємодія суб'єктів з неурядовими організаціями, ЗМІ, та іншими зацікавленими особами.

Будь-які заходи з протидії та запобіганню домашнього насильства здійснюється без дискримінації за будь-якою ознакою.

До кривдників також можуть застосувати такі спеціальні заходи, як:

- Терміновий заборонний припис

Правоохоронні органи можуть заборонити перебувати чи проживати, або контактувати з постраждалою особою на підставі її заяви, або за її власною ініціативою якщо існує реальна загроза її життю чи здоров'ю. Але при цьому заборона знаходитися разом кривднику і постраждалій людині не залежить від того, в якій власності це помешкання це може бути як постраждалої, так і винної, або навіть спільною власністю чи власністю третіх осіб [39].

Припис на те, щоб залишити або перебувати у житлі разом із постраждалою особою не може застосуватися лише до неповнолітніх кривдників. У випадках, коли особа відмовляється добровільно залишити помешкання, правоохоронні органи можуть застосувати примусове виселення.

Строк дії цього припису – 10 днів. Заборонний припис правоохоронних органів кривдник може оскаржити у суді.

Сам припис виносять за заявою і бажанням постраждалої особи, а також можливий за власною ініціативою працівників правоохоронних органів з оцінки ризиків, чи існує реальна загрози життю чи здоров'ю постраждалої особи, щоб негайного припинення домашнього насильства, і щоб не допустити його продовження чи повторного вчинення. Пріоритет цього припису виноситься задля безпеки постраждалої особи [40, с. 298].

Даний припис може містити в себе такі заходи:

- обов'язок залишити місце перебування чи проживання постраждалої особи;

Ця вимога поширюється на місця спільного перебування або проживання не залежно кому майно належить.

- заборона на відвідання даного місця перебування або проживання постраждалої особи;

- а також заборона контактувати з даною особою.

Працівники правоохоронних органів мають право застосувати в законним порядку примусові заходи для виселення з даного житла кривдника, якщо даний припис передбачає обов'язкового залишення місце перебування або проживання потерпілої особи, якщо кривдник відмовляється на добровільне залишення даного приміщення [41, с. 27].

Стосовно кривдника до якого було залучено даний припис зобов'язаний повідомляти про місце свого перебування в правоохоронні органи за місцем вчинення даного домашнього насильства.

Місце тимчасового перебування кривдника фіксують в журналі реєстрації повідомлень про тимчасове проживання або перебування, до якого була винесений даний припис.

Терміновий заборонний припис не може містити заходів які передбачені п. 1 і 2 ч. 2 ст. 25 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», якщо ця особа є неповнолітньою і має спільне місце проживання з постраждалим.

Дія термінового припису припиняється якщо до кривдника застосували адміністративне стягнення у вигляді адміністративного арешту або запобіжний захід у вигляді тримання під вартою.

Обмежувальний припис

Застосовується на підставах судових рішень за заявою постраждалої особи або її законного представника. Судом розглядаються справи про видачу обмежувального припису в порядках окремих проваджень не пізніше 72 годин після надходження до суду заяв про видачу обмежувального припису. Кривдника викликають до суду через розміщення оголошення на офіційному сайті суду. Але судовий розгляд також можуть провести і без виклику та участі кривдника, якщо це вимагає безпека постраждалої особи [42, с. 128].

Такими приписами особам може бути:

- заборонено перебувати в місці спільного проживання чи перебування з постраждалою особою;
- зобов'язано усунути перешкоди у користуванні майном;
- обмежено спілкування з постраждалою дитиною;
- заборонено наближатися на визначену відстань до місця проживання чи перебування, навчання, роботи, інших місць частого відвідування постраждалою особою;
- заборонено особисто і через третіх осіб розшукувати постраждалу особу, якщо вона за власним бажанням перебуває у місці, невідомому кривднику, переслідувати її та в будь-який спосіб спілкуватися з нею;
- заборонено вести листування, телефонні переговори з постраждалою особою або контактувати з нею через інші засоби зв'язку особисто і через третіх осіб.

Рішення суду про видачу обмежувального припису підлягає його виконанню, а оскарження не зупиняє його дію. Обмежувальний припис видається на строк від 1 до 6 місяців, та суд може продовжити ще на 6 місяців [43, с. 134].

Зміст заяви про продовження обмежувального припису має бути відповідним вимогам ст. 350-4 ЦПК України. Окрім формальних вимог як найменування суду, до якого була подана заява та інформації про сторони, в заяві повинно бути зазначено:

- обставини, які свідчать про необхідність видачі судом обмежувального припису;
- а також докази, що їх підтверджують, якщо такі наявні;

Якщо є неможливо надати докази до заяви, то може бути додано клопотання про їх виклик. Також суд може потребувати докази за власною ініціативою.

За результатами розгляду заяв про видачу обмежувального припису, суд ухвалює рішення про відмову в її задоволенні або її ухвалу. Коли суд задоволення заяву то видає обмежувальний припис у вигляді одного чи декількох заходів

тимчасового обмеження прав особи, що вчинила насильство в сім'ї, ч. 2 ст. 26 Закону №2229-VIII. Обмежувальні приписи, що видані судом які стосуються дитини яким не виповнилося 18 років не можуть обмежувати право проживання або перебувати дитини у місці постійного проживання або перебування, це є гарантом захисту майнових прав дітей [44, с. 121].

Рішення про видачу обмежувального припису або її відмови у видачі приймається завжди на підставі оцінки ризиків зазначеної ч. 3 ст. 26 Закону №2229-VIII. Як самої форми оцінки ризиків, якою б могли судді користуватись, не має. Але, при оцінці випадків домашнього насильства кожний суддя може орієнтуватись відповідно на міжнародні стандарти. Відповідно до абз. 2 п. 5 розділу I «Загальні положення» Наказу Міністерства соціальної політики України та Міністерства внутрішніх справ України від 13.03.2019 за № 369/180 «Про проведення оцінки ризиків вчинення домашнього насильства», уповноважені правоохоронні органи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству мають право використовувати результати оцінки ризиків під час застосування заходів протидії відповідно до Закону України «Про запобігання та протидії домашньому насильству». Також цінністю відповідної оцінки, яку складають відповідні уповноважені є те, що оцінюється випадок практично відразу після його вчинення [45, с. 27].

П. 6 ч. 1 ст. 10 Закону №2229-VIII, до повноважень правоохоронних органів України у сфері запобігання та протидії насильству в родинах належать здійснення контролю за дотриманням та виконанням винних спеціальних заходів протидії домашнього насильства протягом їх строку, також за виконанням обмежувального припису. Але ніяким нормативно-правовим актом не передбачено у який саме правоохоронні органи повинні здійснювати цей контроль і що входить в цей контроль. На жаль, відсутність такого алгоритму і призводить до того, що на практиці правоохоронні органи не здійснюють контролю зовсім і носить лише декларативний характер.

- взяття на профілактичний облік та проведення з ними профілактичних робіт.

Наказом від 25 лютого 2019 р. № 124 МВС установило процедуру взяття на профілактичний облік, тобто проведення профілактичної роботи також зняття з профілактичного обліку кривдника уповноваженими підрозділом правоохоронних органів для недопустимості повторного вчинення насильства в родині, що забезпечує контроль за дотриманням кривдника тимчасових обмежень його прав і виконанням ним обов'язків [46, с. 45].

Профілактичний облік для дитини-кривдника та проведення з нею профілактичної роботи в правоохоронних органах здійснюються за допомогою підрозділів ювенальної превенції Національної поліції відповідно до «Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України».

Підставами для взяття кривдника на профілактичний облік є:

- складений адміністративний протокол про адміністративне правопорушення, передбачене статтею 173-2 КУпАП тобто вчинення домашнього насильства;
- терміновий заборонний припис;
- отримання судом обмежувального припису кривднику;
- рішення суду про накладення адміністративного стягнення за ст. 173-2 КУпАП;
- відкриття кримінального провадження стосовно кривдника вчиненням домашнього насильства;

Уповноважені особи на упродовж доби формують документи за фактами вчинення нею домашнього насильства та сповіщає керівництво правоохоронних органів для поставлення особи на профілактичний облік.

Інформація про взяття особи на профілактичний облік протягом однієї доби вносять до системи «Інформаційний портал Національної поліції України» зі всіма вимогами Закону «Про захист персональних даних».

Уповноважені органи здійснюють контроль за дотриманням всіх вимог і заходів тимчасового обмеження прав кривдника з покладеним на нього обов'язків шляхом щотижневого спілкування з кривдником, а у разі необхідності

з постраждалою особою за місцем проживання або перебування, навчання та/або місцем роботи, іншими місцями, які часто відвідують ці особи [47, с. 83].

- направлення кривдника на проходження програми для кривдників.

Програма для кривдника це комплекс заходів, які формується на основі результатів оцінки ризиків що спрямований на зміну насильницької поведінки кривдника, та в формування у нього нової неагресивної моделі поведінки у сімейних відносинах, відповідального ставлення до своїх вчинків, також у виховання дітей, та позбавлення дискримінаційних уявлень про соціальні ролі та обов'язки чоловіків і жінок [48, с. 33].

Процес виховання з особами, які вчиняють домашнє насильство, є неодмінною складовою механізму боротьби з цим явищем, попри проходження індивідуальної корекційної програми допоможе особі усвідомити власну поведінку, її негативні наслідки для її родини та допоможе налагодити стосунки особи з членами сім'ї.

Програма для кривдника потрібна особам, що вчиняє домашнє насильство, і особа може відвідувати цей заклад власною ініціативою на добровільній основі. Законодавством закріплено можливість добровільного проходження програми, адже самостійне рішення свідчить про що кривдник усвідомлює проблему і це є першим кроком до її подолання. На практиці, ефективність і результативність цієї програми для осіб значною мірою залежить від самоусвідомлення ними необхідності для змін поведінки [49, с. 298].

А також судом може бути направлено на проходження даної корекційної програми на строк від 3 місяців. Якщо особа не відвідує дану програму або ухиляється від неї без поважних причин відповідний орган протягом 3 днів повинен проінформувати про це правоохоронним органам для вжиття заходів.

Типова програма для кривдників затверджена від 01.10.2018 № 1434. Програма складається з діагностування, індивідуальної роботи, а також групової роботи.

Дана програма виконується спеціалістами психологами, психіатрами, психотерапевтами, які пройшли спеціальну підготовку, і перепідготовку, курси підвищення кваліфікації [50, с. 295].

Також хотілося б переглянути принципи розгляду справ що пов'язані з сімейним насильством. В міжнародних стандартах по протидії насильства в сім'ях вимагають від суддів незалежного розуміння умов та причин вчинення домашнього насильства при розгляді справ як в кримінальних, так і в адміністративних що зв'язані з насильством в сім'ях, таких вимог як:

- насильство може проявлятися в будь-якому виді як в дії, так і в бездіяльності які завдають шкоди особі або перешкоджають в її розвитку як особистості;

- сімейне насильство є дискримінацією за статтю, що зводиться до порушення основних прав людини та свободи;

- домашнє насильство є протиправною дією яка ґрунтується на стереотипах і традиційному розподілу ролей в сім'ї і тому вона не може розглядатися судами як гендерна-нейтральна проблема;

- сімейне насильство має досить широкий спектр протиправних актів поведінки що завдають шкоду їх членам які стали її жертвою;

- домашнє насильство не може розглядатися як приватне життя, тобто заборона втручатися в особисте життя, а навпаки насильство в сім'ї потребує втручання суспільства та держави в їх особисте життя;

- домашнє насильство є правопорушенням що заподіює шкоду охоронюваним правом суспільним відносинам, також коли випадок що стався в родини не містить складу і не скоїв тяжкі наслідки, але став його предметом розгляду, то такі дії не можуть розглядатися як малозначущі;

- суд повинен врахувати циклічність, системність, а також повторювальність вчинення насильницької дії в сім'ї;

- щоб запобігти насильство суд і всі органи мають вжити всі доступні заходи в межах їх компетенції.

- від суддів вимагають розширеного кола суб'єктів домашнього насильства незалежно від перебування в місці спільного проживання чи шлюбі.

Якщо щось взяти з практики, то був досить цікавий прецедент, коли заявниці що є співвласницею будинку і яка проживає разом зі своїми дітьми, суди першої і другої інстанції відмовили в задоволенні про видачі заборонного припису до її колишнього чоловіка про тимчасове обмеження його прав проживати чи перебувати в місці їх спільного проживання через те, що він систематично вчиняє насильницькі дії як до неї так і до їх дітей і вона потребувала на заборону наближатися до квартири на відстані до 2 км де проживає вона з дітьми [51].

А рішення були мотивовані тим що чоловік мав у власності 1/8 частину будинку і тому по Цивільному Кодексу України він не може бути позбавлений правом їх користування.

Тому заявниця звернулася в Верховний суд де задовольнив її прохання, а саме «Суд, враховуючи принцип пропорційності, відповідність вимог заявника щодо застосування заходів тимчасового обмеження прав кривдника ч. 2 ст. 26 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», дійшов висновку про те, що вимоги заявника про видачу обмежувального припису у вигляді заходів тимчасового обмеження прав щодо заборони кривднику перебувати у квартирі – місці проживання заявника, заборони кривднику наближатися на визначену відстань до 2 км до цього місця проживання підлягають задоволенню» [52, с. 58].

3.2. Актуальні питання імплементації рішень Європейського суду з прав людини у справах пов'язаних з домашнім насильством у судову практику України

Імплементація рішень на даний момент є досить складною для України темою. Найпоширеніших форм порушення прав людини є домашнє насильство,

від якого страждають уразливі групи осіб жінки та діти, які перебувають у стані психологічної, економічної чи іншої залежності від чоловіків, батьків або інтимних партнерів, осіб похилого віку або особи з інвалідністю та інших.

Хоча в Україні є досить складною процедурою імплементацією міжнародно-правових норм в національне законодавство, в широкому сенсі це є – здійснення як внутрішньодержавних норм, так і міжнародно-правових норм задля здійснення виконання які покладені на Україну зобов'язань, а також створення на внутрішньодержавному і міжнародному рівнях умови для їх здійснення [53, с. 65].

Якщо розібрати імплементацію норм в міжнародному праві в більш конкретному розумінні то це є спрямована організаційно-правова діяльність держави, що здійснює колективно або індивідуально, в межах міжнародної організації, щоб своєчасно і всебічної до повної реалізації зобов'язань, взятих на себе у відповідно до міжнародного права.

Практика міжнародних суддів доводить, що органи прикладають досить чимало сил для ініціювання широкого спектра застосування українськими судами норм і міжнародних конвенцій. А тому, ЄС(Європейського суду) неодноразово наголошував на застосуванні принципу: «якщо Конвенція є правовою основою, на яку може посилатися заявник, то він повинен це робити в національному суді, або навіть сам національний суд повинен звернутися до відповідної норми Конвенції». Не менш значне й у внутрішньодержавній імплементації є приведенню судової практики з відповідність до міжнародно-правових зобов'язань держави [54, с. 45].

Україна як держава-учасниця Конвенції використання таких прецедентів і застосуванні норм останньої є запорукою необхідних для виконання взятих на себе міжнародно-правових зобов'язань, і ті що з неї впливають. Відтак рішення суду наділяються деякими можливостями щодо внутрішньодержавної імплементації Конвенції [55, с. 43].

Заходи індивідуального характеру полягають у виплаті заявнику сатисфакції, присудженої ЄС, та у відновленні, наскільки це може бути,

попереднього юридичного стану, який заявник мав до порушення Конвенції. А це можливо, шляхом повторного розгляду справи судом, включаючи відновлення провадження у справі, повторного розгляду справи.

Заходи загального характеру полягають у вчиненні дій, спрямованих на усунення причини, що стала підставою для звернення до Європейського суду, з метою забезпечення додержання державою зобов'язань що на неї були положенні Конвенцією, порушення яких встановлене рішенням, забезпечення усунення недоліків системного характеру, що лежать в основі виявленого ЄС порушення. Виконання рішень ЄС в частині вжиття заходів загального характеру є імплементаційним заходом, оскільки потребує вчинення цілого ряду дій щодо приведення чинного законодавства у відповідність із положеннями Конвенції та практикою ЄС з метою уникнення аналогічних порушень Конвенції надалі [56, с. 77].

Тому відповідно до зазначеного Закону національні суди повинні застосовувати Конвенцію та практику ЄС як джерела права. Це положення формально легітимізувало для національних суддів можливість прямо посилатися у судовому рішенні на практику ЄС.

Це свідчить про те, що на законодавчому рівні система інституційних та процедурних механізмів виконання рішень ЄС та запобігання новим порушенням Конвенції, створено базис для ефективного дотримання міжнародно-правових стандартів у сфері захисту прав людини [57, с. 17].

Доволі недавно стався один досить цікавий випадок де українка Ірина Левчук виграла в Європейському суді з прав людини (ЄСПЛ) справу по домашньому насильству, де вона боролася за те, щоб вигнати колишнього чоловіка з квартири який знущався над жінкою і її дітьми.

Але в Україні в всіх інстанціях їй відмовляли і ставали на сторону кривдника [58, с. 24].

На весні в 2019 році гр. Левчук звернулася до ЄСПЛ, де заявляла про порушення Конвенції з прав людини та основоположних свобод за 3 статтями:

- право її на справедливий суд;

- право на ефективний засіб правового захисту;
- право на повагу до приватного та сімейного життя.

І у 2020 році 30 червня, суд оприлюднив 3 вересня рішення, де ЄСПЛ встановив порушення Україною її зобов'язань, а саме в ст. 8 - тобто право на повагу до приватного і сімейного життя та присудив 4,5 тис. євро компенсації завданої моральної шкоди та 1150 євро на видатки і витрати [59, с. 61].

Ця справа була першою справою проти України де виявлено порушення по ст. 8, а саме право на повагу до приватного і сімейного життя.

3.3. Шляхи вдосконалення законодавчого забезпечення застосування обмежувальних заходів щодо осіб, які вчинили домашнє насильство

Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» хоча і є досить змістовним, однак потребує певного вдосконалення. Досить довгий шлях в українському законодавстві ставлення до домашнього насильства було суто «домашнім», де втручання у внутрішні проблеми сім'ї, якщо це не призводило до злочинів певної тяжкості, не було за потрібне [60, с. 54].

Закон України «Про попередження насильства в сім'ї» майже 17 років ніби вирішував ці проблеми, але лише в обмеженому обсязі. Цей закон передбачав повноваження органів державної влади та заходи у запобігання та реагуванні на факти застосування фізичної сили в сім'ях. Однак, постраждалі особи в родинах найчастіше просто мовчали і не хотіли про це заявляти, а відповідної реакції від державних органів не було.

Причинами таких ситуацій є недостатня законодавча регламентація, боязнь звернутися про допомогу, також та сама відсутність на реагування з боку поліції, складність доведення факту та фіксації насильства [61, с. 58].

2017 рік став важливим в цьому питанні не лише в самій Україні, а й у цілому світі, оскільки поняття «насильство» і «фемінізм» стали все більше запитуваними у всесвітній мережі Інтернет. Для розв'язання проблеми

домашнього насильства Верховна Рада України ухвалила закон «Про запобігання та протидію домашньому насильству», який запропонував нам новий підхід з використанням досвіду європейських держав і їх стандартів для боротьби з домашнім насильством в Україні [62, с. 175].

Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» набрав чинності з 7 січня 2018 року.

Постраждалими визнаються ті особи, які незалежно від того, проживають вони спільно зі своїми кривдниками, або ні це особи які пов'язані спільним побутом, і мають спільні права та обов'язки.

Постраждалими стали визнаватися і дитина не лише та, що зазнала домашнього насильства, а й очевидець насильства в сім'ї.

Під час вчинення будь-якого виду домашнього насильства постраждалі або очевидці мають право звернутися з повідомленням чи заявою до правоохоронних органів за місцем свого проживання чи перебування, так і до місцевого самоврядування, чи органів опіки та піклування, навчальних закладів тільки коли постраждалими є діти, установ охорони здоров'я. Для того, щоб отримати захист потрібно тільки звернутися до будь-якого з цих органів [63, с. 226].

Під терміном домашнього насильства тепер розуміють що це дія чи бездіяльність як фізичного, так і сексуального, і навіть психологічного або економічного насильства, або погрози на вчинення таких дій.

Тепер можна повідомити про насильство і через Call-центр з питань запобігання та протидії домашньому насильству також і через державні установи, територіальні підрозділи у кожному регіоні. Державний Call-центр, а також громадяни можуть користуватися і гарячими лініями громадської організації «Ла-Страда Україна».

В постраждалих є право одразу або надалі звертатися до суду із заявою про видачу обмежувального припису стосовно кривдника. До того в постраждалих є право скористуватися безкоштовними послугами адвокатів, відповідних центрів з надання вторинної допомоги, а за подання таких заяв до суду – судовий збір не сплачується [64, с. 78].

Потерпілий може вимагати від кривдника компенсації: за лікування, отримання консультацій або за оренду житла, яке вона винаймає з метою уникнення домашнього насильства, також періодичних витрат на її утримання, утримання дітей або членів сім'ї, які перебувають чи перебували на утриманні кривдника.

Також всі факти домашнього насильства, і інформація про кривдників незалежно від згоди, та і про постраждалих за згодою вносяться до Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі [65, с. 178].

Така інформація зберігається у базі до:

Одного року - якщо відсутня відкрите кримінальне провадження, судові рішення про обмежувальний припис або адміністративне стягнення, обвинувального вироку суду;

Трьох років – коли є судові рішення про обмежувальний припис або адміністративне стягнення;

Десяти років – якщо наявні обвинувальні вирoki, які набрали законної сили.

При тому ж кривдника можуть взяти на профілактичний облік, та проводити з ним роботи органами поліції, і направити на проходження програми виправних робіт на строк від 3 місяців до 1 року.

Ці всі заходи не можна назвати ні адміністративними, ні кримінальними. Ці заходи є лише запобіжними, які дають дозвіл державним органам своєчасно реагувати на факти домашнього насильства, зупинити його вчинення та усунути загрозу повторного вчинення домашнього насильства. Але застосування таких заходів не є повністю дієвими, і не значить що кривдника не притягнуть до адміністративної чи кримінальної відповідальності за наявності підстав [66, с. 43].

Відповідальність кривдника за вчинення насильства в сім'ї передбачена в Кодексі України про адміністративні правопорушення (КУпАП), ст. 172-3 КУпАП тобто вчиненню домашнього насильства і несе за собою покарання у

вигляді штрафу від десяти до двадцяти неоподаткованих мінімумів або громадських робіт на строк тридцяти - сорока годин, чи адміністративного арешту на семи діб. Ті самі дії які вчинені протягом року вже загрожує штрафом від двадцяти до сорока неоподаткованих мінімумів або громадськими роботами на строк від сорока до шістдесяти годин, чи адміністративним арештом на до п'ятнадцяти діб [67, с. 38].

Закон України, що запроваджує кримінальну відповідальність за домашнє насильство № 2227-19, тобто кримінальну відповідальність за вчинення систематичного домашнього насильства в сім'ї, що передбачатиме покарання у вигляді позбавлення волі строком до двох років.

Цей закон проти домашнього насильства, дійсно, заслуговує на позитивну реакцію, але він має певні недоліки. Настільки штрафи в сто сімдесят грн до трьох ста сорока грн можуть зупинити кривдника в зупиненні вчинення даного правопорушення. Як каже аналіз розгляду таких справ про притягнення його до адміністративної відповідальності ст. 173-2 КУпАП показую що на практиці застосовується саме штраф як один з видів адміністративного штрафу.

Але в наш час штраф як вид адміністративного стягнення не є стільки ефективним на сьогодні. А значне підвищення штрафів може лише нашкодити й значно погіршити ситуацію, та призвести гірших наслідків як економічного навантаження на сім'ю, так і латентність збільшення випадків насильства в родинях. Прикладами є те що штраф в більшості випадках виплачується з сімейного бюджету, но і зрідка й самою постраждалою особою, також страх цього самого виду стягнення як штраф, і може стати стримувальним механізмом звернення до відповідних органів [68, с. 132].

Згідно з українським законодавством, примусове виконання судових рішень, як остання стадія судового провадження, покладена на органи державної виконавчої служби, які в розпорядженні Міністерства юстиції України та у передбачених законом на приватних виконавців. Але ці державні або приватні виконавці не є суб'єктами у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, й тому не вони можуть відповідно до норм чинного законодавства

здійснювати примусове виконання рішень судів про видачу або її продовження і так на практиці відмовляють постраждалим у здійсненні примусового виконання рішень судів посилаючись на Закон України «Про виконавче провадження» від 02 червня 2016 року за № 1404-VIII, у якому відсутні відповідні норми, які б визначали їх повноваження. Тому в цій частині у національне законодавство потрібно внести зміни [69, с. 122].

У 2018 був розроблений концепт державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству за ознакою статі на період до 2021 р., який був затверджений прем'єр-міністром України. Концепція його була для того, щоб запобігти домашньому насильству та насильству за ознакою статі то потрібно Україні взяти міжнародний приклад, як Конвенцію ООН про ліквідацію різних проявів дискримінації, Декларацію ООН про позбавлення насильства над жінками, також Пекінську декларацію. Ця ціль розвитку ООН до 2030 р., а на рахунок рівності Ради Європи до 2022 р [70, с. 42].

Метою даної програми є зменшення поширення домашнього насильства, а за статтю.

Шлях, щоб розв'язати проблему домашнього насильства із застосуванням даного концепції є таким:

- Щоб забезпечити ефективну координацію діяльності суб'єкта, що здійснюють заходи щодо боротьби з сімейним насильством як в національному, так і в місцевих рівнях.

- Надання допомоги постраждалим від домашнього насильства, тобто організації, а також спеціалізованих служб.

- Забезпечити реальне правосуддя для кривдників.

- Забезпечення діяльності органів уповноважених, а також організацій та установ по боротьбі з сімейним насильством та доступ до всіх їх що потребує допомоги.

- Запустити в ЗМІ інформацію, щоб запобігти насильство в сім'ю, а також методи з ними боротьби, щоб населення знало що з цим потрібно боротися.

- А також забезпечити збір необхідних даних про сімейне насильство, форм в яких вони проявляються, а також вразливі групи.

Дана програма розрахована на виконання протягом 2019-2023 р.

Також в Україні існує проект нового Кримінального кодексу, де змінені деякі певні покарання, а також є нові обмежувальні заходи які можуть суттєво покращити покарання за домашнє насильство. Так, наприклад як говорить даний проект в ст. 3.1.3 п. 3 то штраф як основний вид покарання не призначається в випадках коли правопорушення пов'язане з домашнім насильством. На наш погляд це досить цікава і дієва дія для боротьби з домашнім насильством прикладом цього є те що неодноразово вказувалося що домашнє насильство в більшості випадках і стаються із за матеріального становища, а якщо ще на винну особи накладати штраф, яка сплачується з сімейного бюджету, то це буде поводом для повторного вчинення даного правопорушення [71, с. 34].

Ще однією цікавою новизною є обмежувальний захід як пробаційний арешт в ст. 3.4.7. ч. 1 тобто пробаційний арешт це лише часткова ізоляція особи від суспільства шляхом виконанню покладеного на неї обов'язку у вихідні, святкові дні та/або у будній день чи нічний. Тобто не залишати житло, яке є місцем проживання чи перебування тобто домашній пробаційний арешт.

ВИСНОВКИ

Отже, шляхом системного та комплексного дослідження та аналізу домашнього насилля, відносно поставлених завдань, ми дійшли до таких висновків:

1. Слід констатувати, що криміналізація домашнього насильства в Україні стала важливим кроком до формування у суспільстві нетерпимості до насильницької моделі поведінки у стосунках, запобігання дискримінації за статевою ознакою та захисту дитинства від негативного впливу кримінальних правопорушень, підвищення рівня юридичної відповідальності за жорстокі правопорушення, вчинювані до близьких осіб. Перевага такого кроку законодавця стала забезпеченням здійснення превентивних та обмежувальних заходів відносно винних у домашньому насильстві осіб, викорінення психологічного, фізичного та економічного тиску у відносинах між партнерами, захист дітей, постраждалих від таких кримінально протиправних діянь [72, с. 43].

2. Обмежувальні заходи в кримінальному праві, є досить важливими, адже вони спрямовані на захист прав, інтересів особи, які постраждали від домашнього насильства. Водночас чинне законодавство свідчить про значну схожість обмежувальних заходів з заходами державного примусу, які застосовуються щодо кривдників. Разом з цим можна сказати про доцільність та значущість внесених змін до кримінального законодавства з огляду на те, що така множинність наявних обмежувальних заходів може викликати складнощі в процесі правозастосування. Можна сказати що за правовою природою та метою застосування вони схожі до заходів адміністративно-правового впливу, які передбачені Законом України «Про запобігання та протидію домашньому насильству». Так межах кримінального провадження про захист потерпілої особи забезпечено вжиття до винного тих же обмежувальних заходів як вид запобіжних заходів. Крім того, ККУ звільняє особу від відбування покарання також передбачає можливість на покладання неї схожих обов'язків у порядку, передбаченому ст. 76 ККУ.

3. Аналіз Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» від 06.12.2019 р. № 2227-VIII, дозволив виокремити основні ознаки обмежувальних заходів: 1) це особливий вид у системі кримінально-правових заходів; 2) за своєю юридичною природою він має примусовий характер, певним чином обмежує права та свободи особи, що вчинила кримінальне правопорушення, пов'язане з домашнім насильством; 3) вони застосовуються у випадку вчинення повнолітньою особою кримінального правопорушення, пов'язаного з домашнім насильством; 4) обмежувальні заходи належать до додаткових кримінально-правових заходів як при застосуванні примусових кримінально-правових заходів у виді покарання (за виключенням позбавлення волі), так і заохочувальних кримінально-правових заходів у виді звільнення від кримінальної відповідальності або від покарання та його відбування; 5) мають строковий характер; 6) призначаються включно судом.

4. На підставі визначних змістових ознак обмежувальних заходів можна зробити висновок, що під ними слід розуміти передбачені кримінальним законом примусові кримінально-правові заходи, які мають додатковий до покарання (крім позбавлення волі) та інших заохочувальних заходів впливу, та строковий характер, що призначаються судом у випадку вчинення повнолітньою особою кримінального правопорушення, пов'язаного з домашнім (фізичним, сексуальним, психологічним або економічним) насильством або загрозою його застосування .

5. За видами обмежувальні заходи можливо класифікувати на ті, що: 1) пов'язані з заборонаю спілкування кривдника з потерпілими членами родини (обмеження у спілкуванні з дитиною, якщо домашнє насильство було вчинено при ній; заборона листування через будь-які засоби зв'язку з особою яка постраждала); 2) тимчасово відмежовують кривдника від спільного проживання з членами своєї родини (заборона проживати в одному місці з особою, яка

вчинила домашнє насильство; заборона проживати в одному місці з особою, яка вчинила домашнє насильство; заборона наближатися до місця де було вчинено домашнє насильство, де особа яка постраждала проживає чи тимчасово перебуває); 3) направлення для проходження програми для кривдників або пробацийної програми.

б. Україна пройшла достатньо довгий шлях, щоб поняття домашнє насильство з'явилося від простого поняття «хуліганство» до теперішнього «домашнього насильства» і ці зміни достатньо істотні, якщо не враховувати те що раніше це були звичайні штрафи, а в деяких випадках справа навіть не розглядалась, а зараз це ще обмежувальні заходи. Етапами формування у кримінальному законодавстві кримінальної відповідальності за вчинення домашнього насильства слід вважати: 1) положення ст. 70 КК УРСР та Постанову ЦВК і РНК УРСР від 29.03.1935 р.; 2) положення ст. 206 КК УРСР 1960 р. та Указ Президії ВР УРСР 1966 р.; 3) прийняття КК України 2001 року та ЗУ від 15.11.2001 р. «Про попередження насильства в сім'ї»; 4) внесення змін до КК України ЗУ від 6.12.2017 р. та прийняття ЗУ від 7.12.2017 р. «Про запобігання та протидію домашньому насильству».

8. Підставами застосування обмежувальних заходів є вчинення кримінального правопорушення, яке супроводжується застосуванням до потерпілої особи домашнього насильства. Слід вважати, що фактичною підставою є факт вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 126-1 КК «Домашнє насильство». Юридичним елементом підстав застосування заходів проявляється в тому, що особа має бути: 1) засуджена до покарання, не пов'язаного з позбавлення волі; 2) звільнена від покарання; 3) звільнена від кримінальної відповідальності.

9. Суб'єктом, до якого застосовуються обмежувальні заходи, відповідно до ст. 91-1 КК, є особа, яка вчинила домашнє насильство і на момент вчинення домашнього насильства досягла 18-річного віку. До дитини-кривдника відповідні заходи можуть бути застосовані виключно в порядку, передбаченому Законом «Про запобігання та протидію домашньому насильству» (ст. 9) і

Законом «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» (ст. 28-1).

10. Відтак, застосування заходів безпеки є дієвим кроком у запобіганні та нейтралізації криміногенної ситуації. Вони є переважно превентивними, попереджувальними, а підставою їх застосування є вчинене суспільно небезпечне діяння. Вид та строк, на який може бути призначено захід безпеки визначають у кожному випадку індивідуально, опираючись на вчинене кримінальне правопорушення та особу, що вчинила суспільно небезпечне діяння. Варто також зауважити, що інститут заходів безпеки у кримінальному праві України пов'язаний із поняттям «особа, що перебуває у небезпечному стані».

11. Імплементация рішень Європейського суду є досить проблемною і тяжкою дією яка не може здійснитися за короткий термін. І Україна в досить короткий час багато норм імплементувала з ЄС що і показує нам що у нас не досить «ідеальне» законодавство. І багато ще чому потрібно прижитися для нас так, як ми не звикли до цього і люди бояться нового і змінам що відбуваються, але можна сказати одне що ті норми що імплементувала і норми що ще імплементують для України принесуть лише користь.

12. Шляхом вдосконалення національного законодавства є:

- по перше це внесення відповідних норми, які б визначали повноваження виконавчих органів як суб'єктів у сфері запобігання та протидія домашньому насильству;

- по друге це змінити штраф як основний вид покарання, в випадках коли це пов'язано з домашнім насильством;

- по третє це розширити правову свідомість громадян що з домашнім насильством потрібно боротися.

- по четвєрте потрібно чітко визначити диспозицію в ст. 126-1 і конкретизувати зміст форм об'єктивної сторони цього злочину;

- по п'яте термін «психологічне насильство» варто замінити на «психічне насильство» адже існування двох термінів може негативно призвести до правозастосовної практик.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами: Закон України від 6 грудня 2017 р. № 2227-VIII. Дата оновлення: 06.12.17. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2227-19>. (дата звернення: 01.12.2020).

2. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III Документ 2341-III, Дата оновлення: 14.11.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 14.11.2020).

3. Домашнє насильство: кого і за що карає закон? URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/details/29000805.html> (дата звернення 12.12.2020).

4. Харитонова О. Обмежувальні заходи в системі інструментів запобігання та протидії домашньому насильству. *Актуальні проблеми кримінально-правового, кримінально-процесуального та криміналістичного забезпечення безпеки України*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (30 листопада 2018 р., м. Дніпро). Дніпро: Видавець Біла К.О., 2018. С. 214–216.

5. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами: відкрита для підпису в Стамбулі (Туреччина) 11 травня 2011 р. та пояснювальна доповідь / Рада Європи: науковий посібник. Київ: «К.І.С.», 2011. 189 с.

6. Кодекс про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 № 8073-X Дата оновлення: 29.11.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 29.11.2020).

7. Статут (Конституція) Всесвітньої організації охорони здоров'я від 22.07.1946р. №995_599. Дата оновлення: 07.04.1948. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_599 (дата звернення: 25. 11. 2020).

8. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к / 96-ВР. Дата оновлення: 01.01.2020. URL:<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show / 254к / 96-вр> (дата звернення: 10.01.2020).

9. Драгоненко А. О., Пихтіна П. В. Протидія насильству в сім'ї: міжнародний досвід та релігія в Україні відповідно до чинного кримінальному законодавству. *Юридично науковий електронний журнал*. 2018. № 3. С. 111-113. URL: http://lsej.org.ua/3_2018/52.pdf (дата звернення: 10.01.2020).

10. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Відповідальність за домашнє насильство і насильство за ознакою статі: науково-практичний коментар новел Кримінального кодексу України: за ред. М.І. Хавронюка. Київ: Ваїте, 2019. 288 с. URL:https://ukraine.unfpa.org/sites/default/files/pubpdf/FNOON_Kommentar_A5.pdf (дата звернення: 10.01.2020).

11. Питання боротьби зі злочинністю: зб. наук. пр. / редкол.: В. І. Борисов та ін. Харків: Право, 2020. № 39. 130 с.

12. Великий тлумачний словник сучасної української мови: 250000 / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Ірпінь: Перун, 2005. № VIII, 1728 с.

13. Сидоренкова Т. Насилие в семье: частное дело или социальная проблема? *Вестник проекта «Новые возможности для женщин»*. Нет насилю в семье: Москва: ИЦНЖФ, 1997. № 10. С. 12-17. URL: http://www.a-z.ru/women/texts/str_12r.htm.

14. Семигіна Т. Надання послуг потерпілим від насильства у сім'ї. *Соціальна робота в Україні: теорія та практика*. Київ: Національний університет "Києво-Могилянська академія" 2008. № 2. С. 58-70.

15. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 7 грудня 2017 р. № 2229-VIII. Дата оновлення: 01.01.2020 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19>(дата звернення: 01.11.2020).

16. Міжнародний досвід попередження та протидії домашньому насильству: монографія А. О. Галай, В. О. Галай, Л. О. Головка, В. В. Муранова та ін. За заг. ред. А. О. Галай. Київ: КНТ, 2014. 160 с.

17. Цілі сталого розвитку: Україна: Національна доповідь 2017. URL: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/sustainable-development-report/sustainable-development-goals--2017-baseline-national-report.html>. (дата оновлення: 20.12.2020).

18. Стратегія гендерної рівності на 2018–2023 роки. Рада Європи, квітень 2018р. URL: <https://rm.coe.int/prems-041318-gbr-gender-equality-strategy-2023-ukr-new2/16808b35a4> (дата звернення: 20.12.2020).

19. Загальні рекомендації, ухвалені Комітетом ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок №1-37. *Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW)*: Ратифіковано Україною 12.03.1981 р. <https://land.gov.ua/wp-content/uploads/2019/01/%D0%97%D0%B0> (дата звернення: 20.12.2020).

20. Насилие в отношении женщин: *Інформаційний бюлетень Всесвітньої організації здоров'я* від 30.10.2017 р. URL: <https://www.who.int/ru/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women> (дата звернення: 20.12.2020.).

21. Гусев Д. Свирепых мужей «закуют» в электронные браслеты. Новостной веб-сайт RFI, 26.02.2010р. URL: http://www1.rfi.fr/acturu/articles/122/article_5602.asp (дата звернення: 20.12.2020).

22. Глазырина Л. А., Костенко М. А. Предотвращение насилия в образовательных учреждениях: навч.-метод. посіб. Москва. 2015. С. 145

23. Мірошніченко А.В. Насильство в сім'ї: Правова освіта стаття від 17.12.2010 р. URL: http://pravovaosvita.ucoz.ua/publ/nasilstvo_v_sim_39_ji/1-1-0-13. (дата оновлення: 20.12.2020.)

24. Кримінальний кодекс України (проект): EUAM UKRAINE Новий кримінальний кодекс від 17.01.2021. URL: <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2020/10/21/kontrolnyj-proekt-kk-19-10-2020.pdf> (дата звернення: 24.01.2021).

25. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012р. №4651-VI. Дата оновлення: 11.09.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 11.09.2020).

26. Адміністративний кодекс Української РСР: Закон України від 12.10.1927 втратив чинність: 21.08.1985р. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP270014.html (дата звернення: 16.10.2020).

27. Кримінальний кодекс України: Закон України від 28.12.1960 р. № 2001-5. Втратив чинність: 01.09.2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2001-05> (дата звернення: 16.10.2020).

28. Про попередження насильства в сім'ї: Закон України від 15.11.2001 № 2789-III. Втратив чинність: 07.12.2017. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T012789.html (дата звернення: 16.10.2020).

29. Кримінально-виконавчий кодекс України: Закон України від 11.07.2003 № 1129-IV. Дата оновлення 03.07.20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15#Text> (дата звернення: 12.12.2020).

30. Конвенція про права дитини ООН: Конвенція ратифіковано Постановою ВР № 789-XII від 27.02.91. Дата оновлення: 20.11.2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text (дата звернення: 25.10.2020).

31. Про пробацію: Закон України від 1 січня 2018 р. № 2246-VIII. Дата оновлення: 01.01.2020 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-19> (дата звернення: 16.10.2020).

32. Чернишова Н.В. Кримінальне право України: Загальна частина: *навчальний посібник*. Київ: Атіка, 2003. С. 62.

33. Яценко С. Заходи безпеки у кримінальному праві: порівняльно-правовий огляд: *Юридична Україна*. Київ. № 9-10. С. 28–35.

34. Александров Ю. В. Кримінальне право України: Заг. частина: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. Київ: МАУП, 2004. 328 с.

35. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. Дата оновлення: 16.10.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 16.10.2020).

36. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 08.09.2005р. № 2866-IV. Дата оновлення: 07.01.18 URL:<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2866-15> (дата звернення: 01.01.2020).

37. Герасименко Є. Новий закон проти домашнього насильства: добре, але можна краще: телевізійна служба новин, стаття від 02.02.2018 р. URL: <https://tsn.ua/blogi/themes/law/noviy-zakon-proti-domashnogo-nasillya-dobre-ale-mozhna-krasche-1102150.html> (дата звернення 23.12.2020).

38. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Пояснювальна записка до проекту Закону України "Про запобігання та протидію домашньому насильству" від 20.10. 2016 р. URL:http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60306 (дата звернення: 07.11.2020).

39. Методичні рекомендації щодо запобігання та протидії насильству: Лист МОН від 18.05.2018 № 1/11-5480. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v5480729-18> (дата звернення: 11.12.2020).

40. Крикливець Д.Є. Обмежувальні заходи за Кримінальним кодексом України: перспективи застосування. *Порівняльно-аналітичне право*. 2018. № 2. С. 298–301.

41. Басов А.В. Поняття «обмеження» як юридична категорія: теоретичний аспект. *Адміністративне право і процес*. 2013. № 1 (3). С. 27–33.

42. Яценко А.М. Застосування заходів кримінально-правового характеру: монографія. Харків: Ніка-Нова, 2014. 388 с.

43. Примаченко В.Ф. Окремі аспекти визначення місця обмежувальних заходів, що застосовуються до осіб, які вчинили домашнє насильство в системі заходів кримінально-правового характеру. *Організаційно-правові засади запобігання домашньому насильству реалії та перспективи*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., (31 травня 2019 р). Запоріжжя: КПУ, 2019. 174 с.

44. Судовий розгляд справ, пов'язаних з вчиненням насильства в сім'ї в Україні: проблеми відповідності міжнародним стандартам та шляхи вдосконалення: *наук-практ. посіб для суддів..* Київ: ТОВ «Компанія «Ваїте», 2011. 196 с.

45. А. М. Яценко Обмежувальні заходи, що застосовуються до осіб, які вчинили домашнє насильство: порівняльний аналіз кримінального законодавства України і окремих європейських країнах: *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2018. № 2 (19). С. 35-45

46. Новікова К. А. Кримінально-правова характеристика обмежувальних заходів: матеріали міжнар. наук. - практ. конф. за результатами роботи фахівців Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В.В. Сташиса Національної академії правових наук України за фундаментальними темами (м. Харків, 26 берез. 2019 р.). Харків: «Право», 2019. 212 с.

47. Жук І.В. Обмежувальні заходи у кримінальному праві України: правова природа та сутність. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2019. Вип. 55. Т. 2. С. 83–86.

48. Жук І.В. Перспективи запровадження інституту обмежувальних заходів у кримінальному праві України. *Юридичні науки: історія, сучасний стан та перспективи досліджень*: матеріали міжнар. наук.-практичн. конф. (Київ, 11-12 трав. 2018 р.). Київ: ГО «Центр правових наукових досліджень», 2018. С. 33-35.

49. Крикливець Д. Є. Обмежувальні заходи за Кримінальним кодексом України: *Порівняльно-аналітичне право*. 2018. № 2. С. 298- 301.

50. Сквірський І. О. Виправні роботи як вид адміністративного стягнення. Держава і право: зб. наук. пр. «Юридичні і політичні науки». Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2007. №35. С. 295-297.

51. Шевелева А. Защи́ти себя сама: закон о домашнем наси́лии не нужен?: BBC RUSSIAN.com стаття від 20.10.2017.

URL:http://newsvote.bbc.co.uk/hi/russian/russia/newsid_7086000/7086482.stm?dynamic_vote=ON#vote_domviol.

52. Семигіна Т. В. Сучасна соціальна робота: навч. посіб. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.

53. Євсюкова М. Аналіз змін до законодавства України щодо протидії насильству в сім'ї: матеріали міжнар. наук.- прак. конф., (Київ, 4 грудня 2009 р.). Київ: ДНДІ МВС України, 2009. С. 357-360.

54. Рыскулова Н. "Территория семьи". В Кыргызстане приняли жесткий закон против домашнего насилия, но не решили проблему: BBC NEWS / Русская служба стаття від 20.04 2020 р. URL: <https://www.bbc.com/russian/features-52733129>.

55. Березовський А. А. Методологічні дослідження проблеми кримінально-правового впливу на злочинність. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного ун-ту*. 2011. № 1. С. 35-38.

56. Тучак М. О. До питання про вдосконалення правового регулювання попередження насильства в сім'ї. *Вісник Одеського інституту внутрішніх справ*. 2003. № 4. С. 66-69.

57. Навроцький В.О. Кримінальне право України. Особлива частина: курс лекцій. Київ: «Знання», 2000. – 668 с.

58. Блага А. Б. Діяльність органів внутрішніх справ з попередження насильства в сім'ї: *Права людини в діяльності органів внутрішніх справ України: матеріали наук.-практ. конф. (11-13 травня 2006 р.)*. Київ: Титул, 2006. С. 156-161.

59. Хавронюк М. І. Заходи кримінально-правового впливу: які смороду бувають?: *Юридичний вісник України*. 2013. 25-31 травня № 21 (934). С. 6-7.

60. Лопашенко Н. А. Основы уголовноправового воздействия: уголовное право, уголовный закон, уголовно-правовая политика. Санкт-Петербург: Асланова «Юридичний центр Пресс», 2004. С. 339

61. Христова Г. Освітній курс «Розгляд судами справ, пов'язаних з насильством в сім'ї»: *навч-метод. посіб.* Київ: ВАІТЕ, 2011. 86 с.

62. Нікіфорова Т. І. «Теорія і практика застосування заходів кримінально-правового характеру»: навч. посіб. Хмельницький: Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2020. С. 175

63. Горбова Г. О., Галуцько В. В. Адміністративно-правове регулювання протидії насильству в сім'ї: монографія. Київ : Інститут публічного права, 2016. С. 226

64. Березовський А. А. Кримінально-правовий вплив: проблеми визначення : *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного ун-ту*. 2012. № 4. С. 143-147.

65. Зінсу О. І. Правові та психологічні аспекти домашнього насильства : *Молодий вчений*. 2018. № 12 (64) С. 178-182

66. Козаченко О. В. Дефініція та ознаки обмежувальних заходів. *Актуальні проблеми кримінального права, процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності*: тези II Всеукраїнської науково-практичної конференції (Хмельницький 2 березня 2018 року). Хмельницький: Вид-во НАДПСУ, 2018. С. 48-50.

67. Козаченко О. В. Ознаки та властивості обмежувальних кримінально-правових заходів. Захист прав людини: національний та міжнародно-правовий виміри: *XIV Міжнародна науково-практична конференція «Від громадянського суспільства – до правової держави»*: зб. тез доп. Харків: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2018. С. 7-10.

68. Козаченко О.В. Обмежувальні заходи та їх роль в забезпеченні ефективності кримінально-правового впливу. *Кримінально-правове регулювання та забезпечення його ефективності* : матеріали міжнар. наук-практ конф, (м. Харків 18-19 жовтня 2018). Харків: Право, 2018. С. 351-356.

69. Малиновська Т. М. Попередження насильства в сім'ї: *Право і Безпека* 2016. № 1 (60) С.117-120

70. Мірошниченко О. В. Насильство в сім'ї: Соціально-правова сутність та засоби протидії: *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. Вінниця. 2016. № 8 С. 42.

71. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України: станом на 2018 р. / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. Київ: ВД Дакор, 2018. С. 1360.

72. Шаблистий В. В., Чорна О. В. Кримінальна відповідальність за невиконання рішення суду у кримінальному провадженні: моногр. / В. В. Шаблистий, О. В. Чорна / за заг. ред. д-ра юрид. наук, доц. В. В. Шаблистого. Дніпро: Біла К. О., 2020 С. 164.

ДОДАТКИ

<p>Чинна редакція ст. 126-1 КК України</p> <p>Домашнє насильство, тобто умисне систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах, що призводить до фізичних або психологічних страждань, розладів здоров'я, втрати працездатності, емоційної залежності або погіршення якості життя потерпілої особи, - карається громадськими роботами на строк від ста п'ятдесяти до двохсот сорока годин, або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до п'яти років, або позбавленням волі на строк до двох років.</p>	<p>Запропонована редакція ст. 126-1 КК України</p> <p>Домашнє насильство, тобто умисне систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах, що призводить до фізичних або психологічних страждань, розладів здоров'я, втрати працездатності, емоційної залежності або погіршення якості життя потерпілої особи, - карається громадськими роботами на строк від ста п'ятдесяти до двохсот сорока годин, або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до п'яти років, або позбавленням волі на строк до п'яти років.</p>
---	--